

Tukiviittomat suomen kielen oppimisen tukena

Nea Kaurela

2023 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Tukiviittoman suomen kielen oppimisen tukena

Nea Kaurela
Sosionomi
Opinnäytetyö
Syyskuu 2023

Nea Kaurela

Tukiviittomat suomen kielen oppimisen tukena

Vuosi

2023

Sivumäärä

73

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tehdä Vantaan kaupungin päiväkotien tukiviittomamateriaali, jolla voidaan tukea suomen kielen oppimista tukiviittomien avulla. Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda mahdollisimman helppokäyttöinen ja selkeä materiaali, jota pystyisi hyödyntämään kaikissa päiväkodin ryhmissä ja näin lisätä tukiviittomien käyttöä päiväkodissa. Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Vantaan kaupungin päiväkotien tukiviittomien kehittäminen, joka on avannut ovensa 2020 syksyllä.

Opinnäytetyön raportin tärkeimpänä teoriaperustana toimi valtakunnallinen ja paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma sekä Lapsi ja kieli -opas. Tukiviittomamateriaalin tärkeimpänä lähteenä toimi Papunet. Tukiviittomamateriaali luotiin lähdetiedon sekä työntekijöiden ideoiden ja toiveiden pohjalta. Materiaaliin tuli tietoa tukiviittomista, arjen tukiviittomia kuvina, tukiviittottuja lauluja ja loruja, tukiviittoma-aiheisia pelejä sekä sormiaakkoset. Materiaalin toimivuutta arvioitiin haastatteluiden sekä havainnoinnin avulla.

Tukiviittomamateriaalin arvioinnin lopputulemana oli, että materiaali oli helppokäyttöinen, monipuolinen ja toimiva. Haastateltavat näkivät materiaalin olevan myös selkeä sekä henkilöstön ja lasten tarpeisiin vastaava. Tukiviittomamateriaalin koettiin lisäävän lasten keskittymistä toimintaan sekä nopeuttavan tuokioiden suunnittelua ja valmistelua. Jatkokehittämisideoiksi ilmeni pidempi tukiviittomakoulutus, numeroidut lorukortit, nettiversio materiaalista, peilin käyttö tukiviittomien harjoittelussa sekä sisällysluettelo, joka lisättiin vielä lopulliseen versioon.

Nea Kaurela

Finnish Language Learning Supported by Key Word Signs

Year 2023

Pages

73

The purpose of this Bachelor's thesis was to make a supporting sign material for the City of Vantaa day-care center, which can be used to support learning the Finnish language with the aid of key word signs. The aim of the Bachelor's thesis was to create as easy to use and clear material as possible, which could be used in all day-care center groups and thus increase the use of key word signs in day-care center. The Bachelor's thesis was commissioned by the Veturin day-care center of the City of Vantaa, which has opened its doors in the autumn of 2020.

The main theoretical background for the Bachelor's thesis report was the national and local early childhood education and care curriculum, and the child and language guide. The main source of the key word sign material was Papunet. The key word sign material was created based on source information and the ideas and wishes of the employees. The material included information on key word signs, everyday key word signs as pictures, key word signed songs and rhymes, key word sign themed games and fingerspelling alphabet. The functionality of the material was assessed through interviews and observation.

The result of the assessment of the key word sign material was that the material was easy to use, diverse and functional. The interviewees also saw the material to be clear and responsive to the needs of the staff and children. The key word sign material was felt to increase children's concentration in activities and to speed up the planning and preparation of sessions. Further development ideas include longer key word sign training, numbered rhyme cards, an online version of the material, the use of a mirror in training key word signs and a table of contents, which was added to the final version.

Keywords: early childhood education and care, multilingualism, key word sign, Finnish as a second language teaching

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Toimintaympäristö	8
3	Lasten monikielisyys varhaiskasvatuksessa	9
3.1	Toisen kielen oppiminen	10
3.2	Monikielisuuden tuomat haasteet	13
4	Kommunikoinnin tärkeys	14
5	Tukiviittomat	17
5.1	Tukiviittomien käyttö.....	18
5.2	Tukiviittomien hyödyt	19
6	Opinnäytetyön tuotos.....	20
6.1	Materiaalin tavoitteet	21
6.2	Materiaalin suunnittelu ja toteutus	22
6.3	Materiaalin arviointi	25
6.3.1	Havainnointi.....	26
6.3.2	Haastattelut.....	28
7	Eettisyys ja luotettavuus	31
8	Pohdinta	33
	Lähteet.....	38
	Liitteet	43

1 Johdanto

Työskentelin varhaiskasvatuksen opettajana Vantaan kaupungin päiväkodissa Tikkurilassa ja tein kehittämistyön omalle työpaikalleni. Veturin päiväkodissa on paljon monikielisiä lapsia, jotka harjoittelevat suomen kieltä ja myös omassa ryhmässäni oli monta vielä suomen kieltä harjoittelevaa lasta, joiden kanssa olen käyttänyt tukiviittomia puheen tukena. Olen työssäni huomannut, että tukiviittomat tukevat suomen kielen oppimista ja moni lapsi on innostunut niiden käytöstä. Tästä lähti idea lähteä tutkimaan, mistä ilmiö johtuu, millainen tukiviittomaa-opetus tukee parhaiten suomen kielen oppimista ja toteuttaa tiedon avulla materiaali Veturin päiväkotiin.

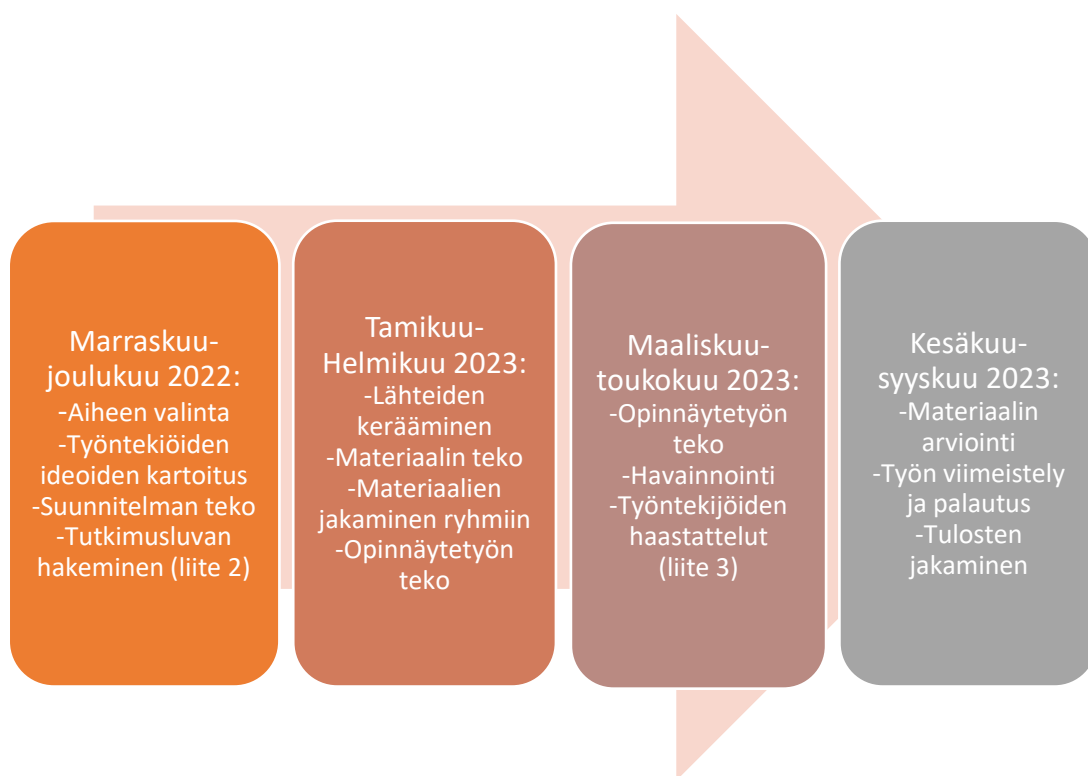
Opinnäytetyön tarkoituksena oli tehdä työskentelemääni Vantaan kaupungin päiväkotiin tukiviittomamateriaali (liite 1), jolla voidaan tukea suomen kielen oppimista tukiviittomien avulla. Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda Veturin päiväkotiin mahdollisimman helppokäyttöinen ja selkeä materiaali, jota pystyisi hyödyntämään kaikissa päiväkodin ryhmissä ja näin lisätä tukiviittomien käyttöä päiväkodissa.

Opinnäytetyössäni tutkin ensin lähteiden avulla, tukevatko tukiviittomat monikielisten lasten suomen kielen oppimista sekä millainen tukiviittomaa-opetus tukee suomen kielen oppimista parhaiten. Lähteiden sekä työntekijöiden ideoiden ja toiveiden pohjalta työstin tukiviittomista Veturin päiväkotiin materiaalipaketin. Materiaalin käytön jälkeen tutkin materiaalin toimivuutta, keräsin kokemuksia tukiviittomien käytöstä ja arvioin tekemääni materiaalia oman havainnoinnin sekä haastattelun avulla. Tulosten avulla pääsin muokkaamaan materiaalista vielä lopullisen version.

Isoin raja-alue opinnäytetyössä oli käsitellä tukiviittomia monikielisten lasten kannalta. Usein tukiviittomia käsitellään kielellisten vaikeuksien yhteydessä, jotka ovat rajattu tarkoituksella opinnäytetyöstä pois, sillä aiheesta löytyy jo paljon tietoa ja materiaalia. Tukiviittomien käyttö kielellisten vaikeuksien yhteydessä on myös usein monelle itsestään selvää ja esimerkiksi sovittua lapsen puheterapeutin kanssa, mutta kokemukseni mukaan moni kasvattaja ei tule ajatelleeksi, että tukiviittomia voisi käyttää myös monikielisten lasten kanssa. Myös Halmeen ja Vatajan mielestä yleisimpiä AAC (Augmentative and Alternative Communication) eli puhetta tukevia kommunikointikeinoja voitaisiin hyödyntää paljon nykyistä enemmän monikielisten lasten kanssa mm. vuorovaikutuksessa ja S2-opetuksessa. AAC-keinot tukevat tehokkaasti kielen omaksumista ja siksi myös maahanmuuttajataustaisten suomen kielen oppimista voitaisiin edistää käyttämällä AAC-keinoja vuorovaikutuksen tukena. (Halme & Vataja 2011, 31-32.)

AAC-keinoista halusin valita erityisesti tukiviittomat enkä esimerkiksi kuvia tai piirtämistä, sillä koen tukiviittomat helppona kommunikointitapana niiden ollessa aina mukana. Kun tukiviittomat osaa, niitä pystyy käyttämään jokaisessa tilanteessa nopeasti, kun taas kuvien ja piirtämisen kanssa ylimääräistä aikaa kuluu kuvien tai välineiden etsimiseen. Oman kokemukseni mukaan lasten myös on helpompi muistaa viittoma kuin sana. Tämä mahdollistaa kommunikoinnin ja vuorovaikutuksen syntymisen nopeammin. Kokemukseni mukaan tukiviittomien käytöllä voidaan myös helpottaa mm. lasten tunteiden käsittelyä, kun lapsi pääsee ilmaistamaan itseään.

Kuvassa 1 avaan opinnäytetyön aikataulun. 2022 marraskuun ja joulukuun aikana valitsin aiheen, pidin työntekijöiden ideoidenkartoituksen, tein opinnäytetyösuunnitelman ja hain tutkimuslupaa. 2023 tammikuun ja helmikuun aikana aloitin opinnäytetyön teon, keräsin lähteitä sekä tein tukiviittomamateriaalin, jonka jaoin muihin päiväkodin ryhmiin. Maaliskuun ja toukokuun aikana tein opinnäytetyöni tietoperustaa, havainnoin omaa ryhmääni ja toukokuun lopussa haastattelin muiden ryhmien työntekijöitä materiaalista. Kesäkuun ja syyskuun aikana arvioin tukiviittomamateriaalia, viimeistelin ja palautin opinnäytetyön sekä jaoin opinnäytetyön tulokset Veturin päiväkotiin.

Kuva 1: Opinnäytetyön aikataulu

Aloitan opinnäytetyön kertomalla kappaleessa kaksi toimintaympäristöstä, jossa toteutan opinnäytetyön. Kappaleissa kolme, neljä ja viisi paneudun lähteiden avulla opinnäytetyön aiheen teoriatietoon. Kolmoskappaleessa kerron ensin monikielisydestä varhaiskasvatuksessa yleisesti ja alaluvuissa paneudun toisen kielen oppimiseen sekä monikielisuuden haasteisiin. Neljännessä kappaleessa kerron kommunikoinnin tärkeydestä ja viidennessä kappaleessa tuki-
viittomista sekä alaluvuissa niiden käytöstä ja hyödyistä. Kuudennessa kappaleessa kerron opinnäytetyön tuotoksesta, sen suunnittelusta, toteutuksesta sekä arvioinnista. Seitsemän-
nessä kappaleessa paneudun opinnäytetyön eettisyyteen sekä luotettavuuteen. Viimeisessä kappaleessa tuon ilmi arvioinnin lopputuloksen ja pohdin yleisesti omaa oppimistani sekä opinnäytetyön prosessia, onnistumista ja kehittämismahdollisuuksia. Opinnäytetyön lopussa on vielä liitteenä opinnäytetyön tuotos, tutkimuslupa sekä työntekijöiden haastattelurunko.

2 Toimintaympäristö

Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatus on suunnitelmallinen ja tavoitteellinen kasvatuksen, hoidon sekä opetuksen muodostama kokonaisuus, jossa painottuu pedagogiikka. Pedagogisen toiminnan perustana pidetään lapsen merkityksen ymmärtämistä, tietämystä lapsen kehityksestä, oppimisesta sekä kasvusta. Varhaiskasvatuksen tavoitteina on mm. lapsien iän ja kehityksen mukaisen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, myönteisten oppimiskokemusten mahdollistaminen, elinikäisen oppimisen edistäminen, yksilöllisen tuen tarpeen tunnistaminen, tarkoituksen mukaisen tuen järjestäminen sekä yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen. Varhaiskasvatuksessa tulee myös varmistaa jokaisen lapsen mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018.) Varhaiskasvatuslain perusteella on tehty valtakunnallinen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, jonka mukaan varhaiskasvatus toteutetaan sekä paikalliset ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmat laaditaan (Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma 2022, 1).

Vantaalla kunnallista varhaiskasvatusta järjestetään päiväkodeissa, ryhmäperhepäiväkodeissa, perhepäivähoitona sekä avoimena varhaiskasvatustoimintana (Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma 2022, 13). Varhaiskasvatuspalvelut ovat osa Vantaan kaupungin kasvatuksen ja oppimisen toimialaa. Vantaalla varhaiskasvatus on kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lapsien tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista sekä kehittää lasten kykyä ajatella, oppia, osallistua, vaikuttaa, toimia vuorovaikutuksessa ja huolehtia itsestään. (Vantaa 2023a.)

Veturin päiväkotitoimi sijaitsee Vantaan kaupungin päiväkotitoimissa, joka on aloittanut toimintansa 2020 syksyllä. Päiväkodissa on neljä 1-4-vuotiaiden pienryhmää, viisi 3-5-vuotiaiden ryhmää, yksi esiopetusryhmä sekä yksi vaikeasti kehitysvammaisille tarkoitettu erityisryhmä. Veturin päiväkodin toiminnassa korostetaan lapsilähtöistä ja kiireetöntä toimintaa

sekä luodaan lapselle turvallinen ja viihtyisä ympäristö. Lapset kohdataan yksilöinä omat vahvuudet ja tarpeet huomioiden sekä pyrkien löytämään jokaisen kehitysvaihetta tukevia toimintoja ja tehtäviä. (Vantaa 2023b.)

Kokonaisuudessaan Veturin päiväkodissa oli oman ryhmäni lisäksi yhdeksän pienryhmää, joihin kaikkiin tukiviittomamateriaali jaettiin. Omassa ryhmässäni oli 10 1-3-vuotiaasta lasta, joista yli puolet olivat yli 3-vuotiaita. Veturin päiväkodin 2022-2023 toimintasuunnitelman tavoitteina oli kielenkehitys sekä tunnetaidot, jotka huomioin tukiviittomamateriaalin teossa. Keväällä 2023 monikielisiä lapsia Veturinpäiväkodissa oli 46 % päiväkodissa olevista lapsista

3 Lasten monikielisyys varhaiskasvatuksessa

Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman mukaan lapsiryhmän kasvattajien tulee huomioida lasten suomen kielen oppimisen tarpeet, mahdollistaa lasten osallistuminen toimintaan, hyödyntää päivän kaikki tilanteet kielen oppimisessa, tukea lapsen ymmärrystä ja itseilmaisua sekä toteuttaa pedagogisesti suunniteltua ja tavoitteellista S2-opetusta. (Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma 2022, 56-57.) S2-opetus eli Suomi toisena kielenä opetus on eri kieli- ja kulttuuri-taustaisille lapsille tarjottavaa suomen kielen tavoitteellista ja säännöllistä opetusta osana päiväkodin perustehtävää (Suomi.fi 2021).

Kielten ja kulttuurien moninaisuus on osa suomalaista varhaiskasvatusta (Halme 2011, 86). Maahanmuuttajataustaisten lasten määrä onkin kasvanut nopeasti ja pääkaupunkiseudulta löytyy monia päiväkoteja, joissa maahanmuuttajataustaiset lapset ovat enemmistöä. Ensimmäiset vuodet varhaiskasvatuksessa ovat ratkaisevassa asemassa kaksikielisuudelle, kulttuuri-identiteetille ja kotoutumiselle. Maahanmuuttajataustaisen lapsen osallistuminen varhaiskasvatukseen onkin hyvin tärkeää, sillä siellä hän oppii valtakielen luonnollisissa tilanteissa toisten lasten ja aikuisten kanssa. (Halme & Vataja 2011, 5-10.)

Kaikille lapsille tulee varhaiskasvatuksessa opettaa monikulttuurisuuden, tasa-arvon sekä oikeudenmukaisuuden vaatimia tietoja, taitoja ja asenteita. Usein eri toimenpiteitä suunnataan tiedostamatta maahanmuuttajataustaisiin lapsiin, mutta on tärkeä muistaa, että monikulttuurisuuskasvatus kuuluu kaikille lapsille. Monikulttuurisuuskasvatuksen päätavoitteena on tukea lasten itseymmärrystä sekä tarjota kulttuurisia, etnisiä ja kielellisiä kokemuksia. (Halme & Vataja 2011, 43-44.) Hyvä monikulttuurisuus- ja kielikasvatus tukee ja rikastuttaa koko lapsiryhmän vuorovaikutustaitojen kehitystä (Korpijaakko-Huuhka & Launonen 2009, 15).

Varhaiskasvatuksessa päivittäisen toiminnan tulee olla lapsen itsetuntoa, vertaissuhteita, kehityksen eri osa-alueita, vuorovaikutusta sekä kieltä tukevia. Erityisesti vieras- ja monikielisten lasten suomen kieli ja sen kehittyminen ovat merkittäviä tekijöitä, jotka tulee ottaa erityisesti huomioon. Kasvattajien tulee tiedostaa, että kaikki arjen tilanteet ovat

vuorovaikutuksellisia sekä oppimista mahdollistavia ja niitä tulee järjestää niin, että ne mahdollistavat kielellisen vuorovaikutuksen sekä lapsen kohtaamisen. Kielet ovat läsnä kaikessa toiminnassa ja jokainen lapsen kanssa työskentelevä on lapselle kielellinen malli. (Kivijärvi 2020, 259.)

Monikielisille lapsille varhaiskasvatus on kokonaisvaltaista kieli- ja kulttuuri-identiteetin tukemista. Kielten kehittäminen ja kulttuurin tukeminen tukee lapsen kielenkehitystä, identiteettiä sekä ajattelun kehitystä. Varhaiskasvatuksessa on yleiset linjaukset kielen tukemiseksi ja opettamiseksi, mutta myös yksilölliset suunnitelmat kielenkehityksen toimista tulee tehdä. Tällä voidaan ehkäistä, sitä etteivät toimet ole liian yleisluontoisia, haastavia tai vähän haasteita antavia. (Smolander 2020, 356.)

Kieltä ja erityisesti äidinkieltä pidetään helposti itsestäänselvyytenä. Kahden kielen suhde ei kuitenkaan usein ole kovin yksinkertainen. (Malinen 2019, 13.) Monikieliseksi kehittyminen ei ole itsestäänselvyys, mutta sen voi mahdollistaa kieliin myönteisesti suhtautumalla sekä tarjoamalla pitkäjänteisesti ja monipuolisesti mahdollisuuksia kuulla ja käyttää kieltä turvallisessa vuorovaikutuksessa. (Smolander 2020, 356.)

3.1 Toisen kielen oppiminen

Monikielisyys on maailmassa yleisempää kuin yksikielisyys, ja siitä on jo kertynyt paljon tutkimustietoa. Moni- ja kaksikielisyystä puhutaan, kun lapsi omaksuu samaan aikaan useampaa kuin yhtä kieltä. (Siun sote 2022.) Toisella kielellä tarkoitetaan kieltä, jota opetellaan uuden kieliyhteisön parissa (Kieli-, kulttuuri- ja katsomustietoisen varhaiskasvatuksen käsikirja 2021, 56). Vieras- ja muunkielisellä tarkoitetaan henkilöä, jonka kieli on joku muu kuin suomi, ruotsi tai saame (Kotimaisten kielten keskus 2023). Enemmistö- ja valtakielellä tarkoitetaan yhteiskunnassa laajinten käytettävää kieltä (Smolander 2020, 340). Tässä opinnäytetyössä enemmistö- ja valtakielitermeillä tarkoitetaan siis suomen kieltä.

Toisen kielen oppimisprosessi on samankaltainen kuin äidinkielenkin kehitys ja uuden kielen omaksuminen vaatii vuorovaikutusta opeteltavalla kielellä. Lisäksi lapsi tarvitsee myös S2-opetusta, jonka tavoitteena on opettaa lapselle sellaista sanastoa ja kielen rakenteita, että hän pystyy osallistumaan opetukseen ja toimimaan muiden lasten kanssa. (Kieli-, kulttuuri- ja katsomustietoisen varhaiskasvatuksen käsikirja 2021, 56.)

Jotta maahanmuuttajataustainen lapsi pääsee sisään vieraaseen kieliympäristöön ja kulttuuriin, hän tarvitsee siihen aikaa sekä tukea. Kun lapsi aloittaa päivähoidon, on tärkeää, että aloitus suunnitellaan huolellisesti, lapsi saa rauhassa tutustua uuteen ympäristöön ja lapsi saa tuntea olonsa turvallisesti sekä tervetulleeksi, vaikkei hän ymmärtäisi vielä kaikkea. Vasta tällöin uuden kielen oppiminen voi alkaa. Aikuisen tehtävänä on tukea lasta täydentämällä, laajentamalla sekä ylitulkitsemalla lapsen viestejä ollen lapsen vierellä sensitiivisesti ja läsnä

olevana kasvattajana, joka vastaa lapsen tarpeisiin. Suomen kielen opetukseen sopivien tilanteiden tunnistamiseen tarvitaan myös herkkyyttä sekä pedagogista osaamista. (Halme 2011, 87.)

Uuden kielen opettamisessa tärkeää on lähteä liikkeelle arkisista moniin tilanteisiin sopivista sanoista ja käsitteistä. Kaksi vuotta täyttänyt lapsi oppii tavanomaisesti noin kymmenen uutta sanaa päivittäin, jotka voivat koostua monikielisillä lapsilla useasta eri kielestä esimerkiksi niin että lapsi oppii yhdellä kielellä neljä ja toisella kielellä kuusi uutta sanaa. Laaja sanavarasto kaikilla lapsen osaamilla kielillä tukee koulun aloitusta. (Kieli-, kulttuuri- ja katsomustietoisien varhaiskasvatuksen käsikirja 2021, 58.) Tärkeää onkin huomioida kielialtistuksen tasapaino ja suhteellinen altistus kullekin kielelle. Yksi kielistä ottaa usein suuremman aseman, joka voi tilanteiden muuttuessa myös vaihtua toiselle kielelle. Riittävän tuen tarjoaminen erityisesti valtakielellä on tärkeää, jotta lapsi voi menestyä koulussa sekä kommunikoida ikätoveriensa kanssa. (Smolander 2020, 340-351.)

Vaikka monikielisten lasten kielenkehityksen tukemisessa pätevät samankaltaiset asiat kuin yksikielisten lasten kanssa, tulee erityistä huomiota kiinnittää määrällisesti ja laadullisesti mahdollisimman hyvään kielelliseen syötteeseen sekä syötteen systemaattisuuteen. Toisen kielen oppimisen tukemisessa on myös hyvä huomioida, että monikielisillä lapsilla kielenkehitykseen vaikuttavia tekijöitä on enemmän kuin yksikielisillä lapsilla. Kielenkehitykseen vaikuttavat mm. persoona, temperamentti, mahdollisuudet kuulla ja käyttää kieltä, kielikyvykyys sekä motivaatio, johon vaikuttavat ympäristön asenne, lapsen tunne kielen tarpeellisuudesta ja hyväksyttävyydestä sekä mahdollisuus käyttää kieltä. Myös kielten rakenteellisella erilaisuudella on vaikutusta kielten omaksumiseen erityisesti, jos opeteltavat kielet ovat hyvin kaukana toisistaan äänteellisesti ja kieliopillisesti. (Smolander 2020, 345-353.)

Suomen kieli on vieras- ja monikieliselle lapselle resurssi, oppimisen kohde sekä oppimisen väline ja siksi lapsella on oltava riittävästi aikaa suomen kielen oppimiseen (Kivijärvi 2020, 263). Kuuntelemalla ja jäljittelemällä muita lapselle kehittyy alkuun pintakieli, jonka omaksumiseen menee noin 1-2 vuotta. Pintakielen vaiheessa lapsi selviytyy arjen toistuvista kommunikointitilanteista ja tietää, miten niissä tulee toimia, mutta kielen ymmärtäminen on vielä tilannesidonnaista. Noin 3-10 vuodessa lapselle kehittyy ajattelun kieli eli akateeminen abstraktimpi kielitaito, jota tarvitaan kouluun opetuksen seuraamiseen ja ymmärtämiseen. (Halme & Vataja 2011, 21-22.)

Varhaiskasvatuksessa monikielisten lasten kielitaidon kehittymistä edistetään kielellisten taitojen ja valmiuksien osa-alueilla lähtien lasten tarpeista sekä edellytyksistä. Kielen ymmärtämisen taitoa tuetaan kielellisen mallintamisen avulla sekä kuvia, piirtämistä, lyhyitä lauseita ja selkeää puhetta apuna käyttäen. Tärkeää on käyttää apuna eleitä, ilmeitä, äänenpainoa, kuvitettuja ohjeita sekä muita havainnollistavia välineitä. (Kieli-, kulttuuri- ja katsomustietoisien varhaiskasvatuksen käsikirja 2021, 51-53.) Suomen kielen oppimisen tukemisen

tavoitteena on toiminnallinen kaksikielisyys, jolla tarkoitetaan kykyä puhua, ymmärtää ja ajatella aktiivisesti kahdella kielellä sekä vaihtaa kieliä automaattisesti (Kivijärvi 2020, 263).

Lapsi oppii toista kieltä luonnollisissa vuorovaikutustilanteissa sekä ohjatuissa suunnitteluissa opetushetkissä. Mitä pienempi lapsi on, sitä enemmän oppiminen tapahtuu päivittäisissä vuorovaikutustilanteissa. Arjen tilanteet ovat merkityksellisessä asemassa kielen oppimisessa ja siksi esimerkiksi pukemistilanteissa on tärkeää kiinnittää huomiota vaatteiden nimeämiseen ja ohjata lasta ymmärtämään pukemiseen liittyviä ohjeita. Ohjatun opetuksen tulee olla säännöllistä ja aiheiden sekä teemojen on tärkeä tulla lasta kiinnostavista ja lähellä olevista asioista. Kielen oppimista tukee toiminnallisuus, konkreettisuus sekä toisto. (Kivijärvi 2020, 264.)

Yksi puheen ja käsitteiden hahmottamista tukeva keino on musiikki. Musiikki tarjoaa mahdollisuuden viestintään sanallisin sekä ei-sanallisin keinon ja toimiikin erinomaisesti ensimmäisenä viestintäkanavana maahanmuuttajataustaisten lasten kanssa. Laulaminen tukee lapsen kielen oppimista, sillä laulaminen ja kielen kehitys ovat yhteydessä toisiinsa varhaislapsuuden läpi. (Ruokonen 2011, 69.)

Käsitteiden oppiminen tapahtuu usein luonnostaan esimerkiksi aamupiiirissä, jossa lapsi oppii toistojen avulla hahmottaa viikonpäiviä, kuukausia ja ajankulua. Lapsille on tärkeää antaa aikaa vastaamiseen ja antaa lisäksi pienen vihjeen haetusta sanasta. Vihjeiden pienentyessä lapsi löytää sanan aina pienemmästä vihjeestä, joka voi olla lopulta esimerkiksi viittoma tai sanan alkuäänen. Näin lapsi saa tunteen, että hän saa löytää sanan itse. (Alijoki 2011, 82.) Tärkeää on, että aikuinen huomioi lasten pienetkin puheet aloitteet ja yritykset (Halme & Vataja 2011, 23).

Tyypillinen piirre lapsille uutta kieltä opetellessa on alkuun hiljainen kausi, jolloin lapsi kuuntelee ja harjoittelee uutta kieltä, mutta ei tuota puhetta vielä itse. Kausi voi kestää muutamasta kuukaudesta vuoteen riippuen lapsen luonteesta. Aloittaessaan päiväkodissa lapsi saat- taakin yrittää puhua muille omalla äidinkielellään tai sekoittaa kieliä keskenään. (Halme 2011, 90.) Puhetta korvaavat kommunikointikeinot vähentävät riskiä kehittyä passiiviseksi, joka voi tapahtua opitusti, jos lapsi ei saa riittävästi kokemuksia aktiivisen kommunikaation hyödyistä ja oivalla mahdollisuutta olla aloitteellinen kommunikoija (Launonen 2011, 32).

AAC (Augmentative and Alternative Communication) eli puhetta tukevan kommunikaation apukeinot, kuten tukiviittomat, kuvat ja nopea piirtäminen (Ketonen ym. 2014, 202) soveltuvat Halmeen ja Vatajan mukaan hyvin suomen kielen oppimisen tukemiseen. Myös heidän havaintojensa mukaan AAC-keinoja käytetään usein vain lasten kanssa, joilla on kielenkehityksessä erityisvaikeutta. Maahanmuuttajataustaisten lasten suomen kielen ymmärtäminen ja puhuminen voi olla työlästä, johon näköön ja tuntoon perustuvat AAC-keinot ovat oiva apu. Ne tukevatkin myös maahanmuuttajataustaisten lasten vuorovaikutuksen kehittymistä ja antavat

lapselle mahdollisuuden tehdä aloitteita, eikä vain vastata valmiisiin kysymyksiin. Esimerkiksi lauluja, loruja, pelejä ja leikkejä voidaan kuvittaa ja viittoja, joka helpottaa lapsen toiminnan seuraamista sekä toiminnassa pysymistä. Kuvat ja viittomat myös helpottavat laulun ja lorun muistamista. (Halme & Vataja 2011, 31-32.)

3.2 Monikielisyyden tuomat haasteet

Kaksikielisyydestä huolimatta lapsen kielelliset taidot voivat kehittyä normaalisti. Arjessa riittävien suomen kielen taitojen oppiminen vie kuitenkin kokopäivähoidossa olevalta noin kaksi vuotta ja kouluoppimiseen riittävien taitojen 5-10 vuotta. Suomea toisena kielenä opettelevan voikin olla aluksi vaikeaa ilmaista itseään sekä oppia lukemaan ja kirjoittamaan suomen kielellä. Tyypillistä on myös, että toinen kielistä on vahvempi, jolloin heikommassa kielessä sanavarasto voi olla suppea ja kielioppi tuntua vaikealta. (Haukilehto 2021.) Kun toista kieltä ei hallitse vielä hyvin, vaatii sen käyttäminen enemmän ponnistelua kuin äidinkielen (Arkila, Smolander & Laasonen 2013).

Vaikka monikielisyyys ei nykytiedon mukaan lisää kielellisen erityisvaikeuden riskiä, liittyy siihen monia erityispiirteitä, kielellisten taitojen epätasaisuutta sekä suurta yksilöllistä vaihtelua. Tutkimuksessa tehtyjen havaintojen mukaan monikieliset lapset tuottivat mm. erilaisia ilmaisuja sekä enemmän suomen kielestä poikkeavia ilmaisuja verrattuna yksikielisiin lapsiin. (Alantie, Korpijaakko-Huuhka & Rantala 2017, 23-24.) Koska kieli on ajatusten ja tunteiden viestinnän väline, voi vaikeudet yhteisen kielen tuottamisessa olla yhteydessä lapsen käyttäytymisen säätelyyn ja sosiaaliseen vuorovaikutukseen, josta voi seurata haasteita kaverisuhteissa. Ilman yhteistä kieltä lapsi ei myöskään pääse jäsentämään havaintomaailmaansa eikä tutustumaan ympäristöönsä, josta hän saisi käyttöönsä uusia tietoja. (Alijoki 2011, 78.)

Lasten monikielisyyttä käsittelevässä tutkimuksessa haastateltiin noin 86 monikielisessä lapsiryhmässä työskentelevää varhaiskasvatuksen työntekijää. Haastattelu koski kokemuksia monikielisyydestä ja kielitietoisista toimintatavoista. Varhaiskasvattajien kertoman mukaan lapset suhtautuvat monikielisyyteen pääosin uteliaina ja ylpeyttä omasta taustastaan tuntien. Haasteet ymmärretyksi tulemisessa ja itsensä ilmaisussa tuottavat kuitenkin lapsille myös turhautumista, jonka käsittelyyn tarvitaan aikuisen apua. Kun yhteistä kieltä ei ole muiden kanssa vielä riittävästi, voi se vaikuttaa lapsen käyttäytymiseen esimerkiksi sulkeutumisena tai fyysisenä käytöksenä muita kohtaan. Aikuisen oikea-aikainen tuki vuorovaikutustilanteissa onkin hyvin tärkeää erityisesti silloin, kun lapsella on ilmaisun tarve, mutta ei vielä kykyä sen esiintuomiseen. (Honko & Mustonen 2020, 522-542.)

Monikielisyyys ei itsessään aiheuta kielihäiriön riskiä, mutta monikielisten suomen kielen taso voi vaihdella hyvinkin paljon ja usein joudutaan miettimään myös, kuinka hyvin he hallitsevat oman äidinkieltänsä. Jos monikielinen lapsi ei opi varhaiskasvatuksessa tai koulussa suomen kieltä muiden monikielisten lasten tavoin, voi oppimisvaikeus johtua monista syistä. On

mahdollista esimerkiksi, ettei lapsi hallitse omaa äidinkieltään riittävän hyvin, että lapsella on erityinen vieraiden kielten oppimisvaikeus tai että lapsi ei ole saanut jostain syystä riittäviä suomen kielen malleja. (Launonen 2007, 240-241.)

Myös monikielisellä lapsella voi olla kielenkehityksen vaikeuksia, jolloin se vaikuttaa kaikkien kielten oppimiseen. Tällöin tilanne on monin tavoin tavallista haastavampi lapselle, perheelle, päiväkodille, koululle sekä puheterapeutille. Tähän vaikuttaa se, etteivät kaikki monikieliset ja -kulttuuriset perheet käytä neuvolapalveluja yhtä säännöllisesti, jonka vuoksi näiden lasten kehityksen seuranta on satunnaisempaa kuin muiden lasten. Neuvolan työntekijöillä ei myöskään yleensä ole käytettävissä seuloja, joiden avulla voisi seurata harvinaisempia kieliä puhuvien kielen tasoa. (Launonen 2007, 240-241.) Riskinä tutkimuksiin hakeutumisessa voi olla myös se, että odotetaan liian pitkään ja kielenkehityksen poikkeavuutta selitetään monikielisyydellä (Arkkila, Smolander & Laasonen 2013). Kielellisten vaikeuksien tunnistamista vaikeuttaa myös monikielisten lasten kielenkehityksen erilaisuus verrattuna yksikielisiin (Siiskonen 2018). Korpijaakko-Huuhkan ja Launosen (2009, 15) mukaan monikielisen lapsen kehityksellinen kielihäiriö tuo lisä haasteita ja vaatii varhaiskasvatuksesta sekä kuntouttajalta erityistä paneutumista. Myös esimerkiksi lapsen kanssa samaa kieltä puhuvan puheterapeutin löytäminen voi olla hyvin vaikeaa (Launonen 2007, 241).

Kaksikielisyytutkija Soile Pietikäisen mukaan vain pieni osa kahden tai useamman kielen perheessä kasvavista lapsista saavuttaa sujuvan kaksikielisyyden tason ja pystyy aktiivisesti ajattelemaan sekä toimimaan useammalla kielellä. Usein lapsen siirtyessä valtakielessä kokonaisuun lauseisiin, sama ei tapahdu perheen toiselle kielelle. Tällöin vähemmistökieli voi jäädä jälkeen ja ero vain voimistuu lapsi mennessä kouluun. (Huhtinen 2016.) Itsessään maahanmuuttajataustaisuus voi altistaa myös heikolle koulumenestykselle, peruskoulun jälkeisten jatko-opintojen ulkopuolelle jäämiselle ja niiden keskeyttämiselle sekä kantaväestöä heikomalle työllistymiselle (Arkkila, Smolander & Laasonen 2013).

4 Kommunikoinnin tärkeys

Kommunikointi on vastavuoroista toimintaa, jossa molemmat osapuolet toimivat vuorotellen lähettäjinä ja vastaanottajina. Jos toisella osapuolella on ongelmia viestin lähettämässä tai vastaanottamisessa, muodostuu se yhteiseksi ongelmaksi. Ei löydy yhtä oikeaa vastausta kysymykseen, miten saada viesti välittymään parhaalla mahdollisella tavalla, vaan ratkaisuja tulee pohtia yhdessä ja etsiä uudenlaisia kommunikoinnin avaimia. Onneksi kommunikointitapoja on olemassa monenlaisia. Vaikka usein ajatellaan, että ihminen voi kommunikoida vain puhumalla, ei tämä pidä paikkansa. Ihminen voi kommunikoida hyvin ilmankin puhetta. (Huuhtanen 2011a, 12-13.)

Monikanavainen vuorovaikutus koostuu kielellisistä sekä ei-kielellisistä keinoista. Kielellisillä keinoilla tarkoitetaan puhuttua kieltä ja puolestaan ei-kielellisillä keinoilla mm. katsetta, ilmeitä, eleitä sekä kehon liikkeitä ja asentoja. Kielellisten ja ei-kielellisten keinojen välimaastoon sijoittuvat myös puheennopeus, äänen korkeus ja voimakkuus sekä erilaiset äännähdykset. (Dindar, Huttunen & Koivula 2020, 227.)

Vuorovaikutuksen toimivuus ei perustu puhutun tai kirjoitetun kielen käyttöön vaan tärkeintä on, että molemmat osapuolet käyttävät sellaisia ilmaisukeinoja, jotka molemmat osaavat ja ymmärtävät (Papunet 2023). Kieli voi olla puhutun kielen lisäksi esimerkiksi tukiviittomia, kuvakommunikaatiota, eleitä tai mikä vain lapsen tarpeisiin sopiva keino viestien välittämiseen. Kasvattajan tehtävänä on antaa lapselle tällainen kieli, jolla hän voi ilmaista itseään. (Malinen 2019, 17-18.) Esittäville eleillä tarkoitetaan eleitä, jotka muuttuvat haluaman merkityksen mukaisesti. Tällainen ele on esimerkiksi etusormen heilutus suun edessä hampaiden harjaamisen merkiksi. (Dindar, Huttunen & Koivula 2020, 228.)

Lapset alkavat kommunikoida eleiden avulla jo ensimmäisen ikävuoden aikana. Esittävien eleiden käytössä lapsilla on kuitenkin suuria eroja. Lasten eleiden käyttöä voi kannustaa kiinnittämällä niihin huomiota ja tekemällä niistä tulkintoja. Näiden avulla voidaan vahvistaa lapsen halua kommunikoida eleiden avulla. Tämä on tärkeää, sillä eleiden avulla lapsi kykenee ilmaisemaan merkityksiä, jotka eivät vielä puheen avulla onnistuisi. Mahdollisuus itsensä ilmaisuun ja ymmärretyksi tulemiseen tuottaakin onnistumisen kokemuksia, vähentää turhautumista ja kannustaa tekemään lisää vuorovaikutusaloitteita. Eleillä on myös epäsuora vaikutus puhutun kielen oppimiseen, kun aikuiset tuottavat lapsen kehitystasoa ja kiinnostuksen kohteita vastaavaa puhetta. Eleiden käyttötarkoitus muuttuu iän myötä, mutta niiden ajatellaan auttavat sanojen hakemisessa ihan aikuisuuteen asti. (Dindar, Huttunen & Koivula 2020, 228-230.)

Kaikki lapset tarvitsevat syntymästään lähtien kokemuksia toisten kanssa vuorovaikutuksessa olemisen hyödyllisyydestä ja mukavuudesta (Launonen 2011, 32). On tärkeää, että lapsi oppii, että kommunikointi johtaa usein johonkin tulokseen. Esimerkiksi lapsen viestiessä ”maito” hän saa maidon ja huomaa, että hänen viestinsä meni perille. Erityisesti, jos lapsella on vähän kokemusta kommunikoinnin toimivuudesta, on tärkeää, että viestiin vastataan mahdollisimman nopeasti, sillä näin luodaan motivaatiota kommunikoinnille. (Huuhtanen 2011a, 18.) Onnistunut kommunikointi vaatii sisällön ja muodon, jonka kumpikin osapuoli haluaa ja osaa tulkita. Sen kautta voi syntyä tavoitteellinen, vuorovaikutuksellinen ja toimiva yhteys keskustelijoiden välille. (Huuhtanen 2011a, 18.)

Lapsien kielen kehitys ei ole vain sanojen ja lauseiden oppimista, sillä kommunikoinnin avulla lapsi oppii myös monia tärkeitä asioita ympäristönsä ihmisten kanssa (Launonen 2015). Lapsen kyky ilmaista itseään tukee mm. sosiaalisten suhteiden luomista ja ylläpitämistä sekä ristiriitatilanteiden selvittelyä (Dindar, Huttunen & Koivula 2020, 235). Vuorovaikutustaidoilla sekä

kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita onkin suuri merkitys hyvinvoinnille, identiteetille sekä toimintakyvyille. Lapsella tulee olla mahdollisuus ilmaista itseään, mielipiteitään sekä ajatuksiaan tullen ymmärretyksi niillä ilmaisun keinoilla, joita hänellä on. Vuorovaikutustaitojen kehittymistä tukee aikuisen sensitiivisyys sekä myös ei-kielellisiin aloitteisiin reagointi. Lasten kanssa olevien aikuisten on tärkeää miettiä yhdessä, miten lapsen kaikki vuorovaikutusaloitteet tulevat huomioiduksi. (Kieli-, kulttuuri- ja katsomustietoisien varhaiskasvatuksen käsikirja 2021, 52.)

Jos lapsen kielellinen ilmaisutaito on heikompaa kuin muiden, ottaa hän herkästi itselleen passiivisen roolin. Tämän vuoksi aikuisen on tärkeää olla tarkkana ja tarvittaessa kannustaa sekä tukea kommunikointia. Lähimpien aikuisten rooli kommunikointitaitojen kehittämisessä onkin merkittävä. (Huuhtanen 2011a, 19.) Ilman kieltä ihminen on yksin ja toisten sanelun kohteena. Ilman kieltä on myös hyvin vaikeaa ilmaista itseään, omaa paikkaansa tai omaa rooliaan. Kun kasvattaja antaa lapselle kielen, hän antaa samalla lapselle vallan sekä välttämättömän välineen, jolla lapsi saa yhteyden toisiin ihmisiin. Vallalla lapsi pääsee vaikuttamaan itseään koskeviin asioihin ja tapahtumien kulkuun sekä saa mahdollisuuden osallisuuteen, jotka ovat kaikki hyvin tärkeitä ja arvokkaita asioita. (Malinen 2019, 76-79.)

Lasten vuorovaikutusaloitteiden tunnistaminen kannustaa lasta tekemään lisää aloitteita ja tuottaa onnistumisen kokemuksia. Kielellisten ja ei-kielellisten keinojen ymmärtäminen auttaa lapsen kanssa tiivisti olevia aikuisia ymmärtämään lapsen käyttämiä keinoja ja sen myötä saamaan tarkemman kuvan lapsen sosiaalisista taidoista. Tärkeää on kiinnittää huomiota omaan toimintaan lapsen kanssa, sillä lapsen kielellinen kehitys tapahtuu vain suhteessa muihin ihmisiin ja ympäristöön. Huomiota tulee erityisesti kiinnittää myös omaan tapaan ja herkkyyteen kutsua lapsi vuorovaikutukseen ja vastata lapsen aloitteisiin. Ei-kielellisten keinojen tunnistaminen ja tukeminen on erityisen merkityksellistä, kun lapsen äidinkieli on joku muu kuin ympäristön valtakieli. (Dindar, Huttunen & Koivula 2020, 241.) Kasvattajan tulee auttaa jokaista lasta löytämään keino ilmaista itseään ja ajatuksiaan sillä kielitaidolla ja kyvyllä, joka lapsella sillä hetkellä on. Tämän lisäksi lapsille tulee antaa päivittäin välineitä oman kielitaidon kehittämiseen. (Malinen 2019, 80.)

5 Tukiviittomat

AAC (Augmentative and Alternative Communication) eli puhetta tukeva kommunikointi tarkoittaa apukeinoja, kuten viittomia, kuvia, graafisia tai kosketeltavia merkkejä, joilla tuetaan tai korvataan puutteellista puhetta ja edistetään kielen kehitystä. Puhetta tukevaa kommunikointia voidaan käyttää apuna mm. silloin, kun viesti ei tulisi muuten ymmärretyksi sanojen epäselvyyden tai puutteellisuuden vuoksi. Kaikkien puhetta tukevien keinojen tärkein tehtävä on lapsen vuorovaikutuksen, viestinnän ja itsensä ilmaisun vahvistaminen. (Ketonen ym. 2014, 202.) Yleisimpiä AAC-keinoja ovat kuvat, nopea piirtäminen sekä tukiviittomat (Halme & Vataja 2011, 31). Viittomia voidaan käyttää viittomakielessä, jolla on oma kielioppinsa, viitotussa puheessa, jossa viitotaan kaikki puhutut sanat samassa järjestyksessä, tukiviittomisessa sekä sormiaakkosina, joilla viitotaan aakkosittain esimerkiksi erisnimiä, kirjaimia ja äänteitä (Ketonen ym. 2014, 203). Tässä opinnäytetyössä viittomilla viitataan tukiviittomiin ja aakkosittain viittomisesta puhutaan erikseen sormiaakkosina.

Tukiviittomat ovat viittomakielen viittomia, joita käytetään apuna puhutun kielen rinnalla. Tukiviittomilla ilmaistaan viestin kannalta keskeisimmät avainsanat. Tämän takia tukiviittomia on kutsuttu ennen avainviittomiksi, selkoviittomiksi sekä puhetta vahvistaviksi viittomiksi. (Papunet 2020.) Viittomat ovat viittomakielestä, mutta viittomakielen sääntöjä ja lauserakenteita ei käytetä, vaan lauseen avainsanat viitotaan puhekielen mukaisessa järjestyksessä (Huuhtanen 2011b, 28). Tukiviittomat toimivat puheen ymmärtämisen ja kielen kehityksen tukena. Osa tarvitsee niitä vain lyhytaikaisesti tukemaan puheenkehitystä ja osa koko ikänsä tukemaan heikosti ymmärrettävää puhetta. (Launonen 2015.)

Eleilmaisu on luonnollinen tapa itsensä ilmaisuun, ja eleet sekä ilmeet kertovatkin usein enemmän kuin sanat. Viittomat ovat olleet yleinen puhetta tukeva ja korvaava kommunikointimenetelmä Suomessa. Kehomme, ilmeemme ja eleemme kulkevat aina mukamme ja toimivat luonnollisina kommunikointivälineinä viittoessa. (Huuhtanen 2011b, 27.) Lapset käyttävätkin alkuun eleitä usein enemmän kuin puhuttuja sanoja ja pystyvät ilmaisemaan niillä itseään monipuolisemmin. Tämä onkin yksi syy, miksi viittomista on lähdetty aikoinaan kokeilemaan lasten kanssa, joidenka puheilmaisu ei ole kehittynyt normaalisti. (Launonen 2015.)

Monet lapset saattavat turvautua oma keksimiin viittomiin sekä ilme- ja elekieleen saadakseen itsensä ymmärretyksi. Tämä ei kuitenkaan ole usein kovin toimiva kommunikointitapa kuin kotona. Oikeiden viittomien opettaminen antaa lapselle mahdollisuuden ilmaista itseään monipuolisemmin. Myös jo persoonallisuuden kehityksen kannalta on tärkeää, että jokainen lapsi pääsee ilmaisemaan itseään mahdollisimman hyvin. (Sivonen ym. 2019.)

5.1 Tukiviittomien käyttö

Parhaiten lapsi oppii tukiviittomia vuorovaikutustilanteissa aikuisen mallilla ja ohjauksella (Sivonen ym. 2019). Viittomien kuvien esilläololla ja aikuisen antamalla mallilla voidaan herättää uteliaisuutta ja innostusta viittomien käyttöön. Alkuvaiheessa lapsi ei välttämättä osaa kohdistaa katsettaan käsiin eikä ymmärrä, että käsillä voidaan kuvata asioita. Jotta lapsen tarkkaavuus kohdistuu muualle, on lapsen huomiota viittomiin hyvä herätellä esimerkiksi pelien, leikkien, lorujen ja laulujen avulla. (Ketonen ym. 2014, 204-211.) Kun lapsi oivaltaa viittomisen merkityksen, hän oppii katsomaan viittojaa (Launonen 2015).

Ensimmäiset lapsen viittomat on hyvä olla päivittäisessä arjessa olevia ja sellaisia, että ne ovat lapselle hyödyllisiä, tärkeitä tai muuten mukavia (Sivonen ym. 2019). Tukiviittomia käytäessä tulee muistaa käsimuoto, viittoman paikka, liike sekä liikkeen suunta ja voimakkuus. Onkin hyvä ottaa muutama viittoma viikkoa kohden teho-opiskeluun esimerkiksi kiinnittämällä viittomien kuvia keskeisille paikoille. (Tulonen & Salonen 2005.) Tärkeää on myös muistaa käyttää viittomien rinnalla puhetta, sillä samanaikainen viittominen ja puhuminen voi edistää puheen kehitystä sekä puheviestin ymmärtämistä. Puhekyvyn kehittyessä viittomat usein jäävät pois. (Huuhtanen 2011b, 28.) Tukiviittomien käyttöönotossa ei olekaan kyse vain viittomamerkkien oppimisesta, vaan kielen käytöstä sen kaikissa tehtävissä (Launonen 2015).

Yksi tapa viittomien opetteluun on käyttää viittomakuvien lisäksi kuvasymboleita. Viittomia on vaikea opettaa vain kaksiulotteisista kuvista, mutta ne toimivat hyvin muistin tukena, kun viittoman on nähnyt ja tehnyt myös itse. Kuvia on myös hyvä käyttää muistuttamaan viittomien käytöstä esimerkiksi laittamalla naulakoiden lähelle vaatteiden viittomien kuvia ja ruokapöydän lähelle ruokailuun liittyvien viittomien kuvia. (Huuhtanen 2011b, 29-30.)

Tukiviittomien opettelussa tärkeää on lähteä liikkeelle yksilöllisistä mieltymyksistä ja mielenkiinnonkohteista (Huuhtanen 2011b, 29). Tukiviittomien käyttö kannattaa myös aloittaa pienestä määrästä viittomia. 100 viittomaa on usein määrä, joka hallitaan hyvin, jolloin ne siirtyvät arkeen käyttöön. Jotta lapset voivat omaksua tukiviittomia käyttöönsä, on aikuisten mallintaminen välttämätöntä. (Merikoski 2011, 122.)

Lasten kanssa voi pelata esimerkiksi Aliasta, Kim-leikkiä, piirroksien arvausta, lottoa ja muistipeliä, niin että tietäessään vastauksen, se täytyy osata myös viittoa (Merikoski 2011, 122). Viittomien lisääminen esimerkiksi tuttuihin lauluihin ja loruihin helpottaa viittomien oppimista. Viittomia voidaan ottaa lauluun mukaan omassa tahdissa ja niiden rinnalla voidaan käyttää myös tuttuja käsiliikkeitä ja taputuksia. (Ketonen ym. 2014, 212.) Arjen toistuvat toiminnot tukevat lapsen oppimista ja ovat antoisia vuorovaikutustilanteita. Esimerkiksi pukemistilanteet ovat hyvä rauhoittaa ja miettiä, miten puhetta tukevia menetelmiä voisi käyttää niissä laaja-alaisesti. Pukemistilanteet ovat otollisia hetkiä käsitteiden omaksumiseen ja oman toiminnan ohjaamiseen. (Merikoski 2011, 124.)

Vaikka lapsi ei vaikuttaisi innostuvan viittomista, viittomien käyttöä ei kannata lopettaa. Lapsi todennäköisesti ymmärtää kuitenkin viittomia, jolloin ne toimivat puheen ymmärtämisen tukena. (Ketonen ym. 2014, 211.) Tukiviittomien oppiminen on helppoa, mukavaa sekä hauska yhteinen harrastus pelien ja leikkien parissa. Tärkeimpinä tavoitteina on yhteisen kielen löytyminen sekä uusi laajempi ja monipuolisempi yhteys lapseen sekä lapsen maailmaan tukien samalla lapsen kasvua ja kehitystä omaksi itsekseen. (Ojanen 2005.)

5.2 Tukiviittomien hyödyt

Usein saatetaan pelätä, että viittominen olisi haitaksi lapsen puheen kehitykselle. Käytännön kokemukset ja monet tutkimukset kuitenkin osoittavat, että tukiviittomien käytöstä on hyötyä puheen, kielen ja viestinnän kehitykselle. (Ketonen ym. 2014, 211.) Esimerkiksi vuonna 2000 tehdyssä tutkimuksessa 103 lasta jaettiin kolmeen ryhmään, joissa yhdessä käytettiin aktiivisesti tukiviittomia. Lopullisissa kielitesteissä tukiviittomaryhmään kuuluvat vauvat voittivat kahden muun ryhmän lapset suurimmassa osassa testeistä. Tutkimuksen tulokset antavat vahvaa näyttöä sille, ettei tukiviittomat hidasta puheen kehitystä vaan edistävät sitä. (Goodwyn, Acredolo & Brown, 2000.)

Papunetin oppaassa kerrotaan, että viittomien käyttäminen on monelle lapselle helpompaa kuin puheen tuottaminen ja siksi lapset usein oppivatkin viittomia nopeammin kuin sanoja. Tukiviittomien käyttö ei heikennä lapsen puhetta eikä kielenkehitystä, vaan tukevat ja vauhdittavat niitä. Usein tukiviittomien käyttö lisää lapsen puheen yrityksiä sekä auttaa lasta hahmottamaan asioita kielellisinä symboleina. Myös lapsen turhautuminen voi usein vähentyä, kun lapsi saa tukiviittomista keinon ilmaista itseään. (Viittomat kommunikoinnissa 2022.)

Viittomien jokapäiväinen käyttö tukena keskusteluissa edistää luonnollista suhtautumista kielen erilaisiin ilmaisumuotoihin. Viittomien avulla voidaan täydentää, korvata ja kehittää lapsen kieltä sekä auttaa lasta ilmaisemaan itseään ja ymmärtämään muita. Lapsen kokiessa, ettei hän pysty ilmaisemaan itseään voi lapsi ahdistua ja muuttua passiiviseksi. Kun lapsi huomaa, että hän voi ilmaista itseään muutenkin kuin puheella, ahdistus vähenee ja lapsi avautuu sekä rentoutuu. Myös lapsen puheen tuottaminen voi helpottua, kun lapsi innostuu ilmaisemaan itseään kaikin keinoin. Puhetta tukevien kommunikointikeinojen käyttö puheen rinnalla kehittää myös sanavarastoa. Tukiviittomat tukevat sanojen muistamista ja nimeämistä sekä suomen kielen mukaisten lauseiden muodostamista. (Ketonen ym. 2014, 204-211.)

Viittomat jäsentävät myös aikaa, toimintoja ja paikkaa. Tämä lisää lapsen turvallisuuden tunnetta, rauhoittaa ja kehittää omatoiminnanohjausta. Viittominen voi myös auttaa lasta pysähtymään katsomaan ja kuuntelemaan sekä jäsentämään omaa puhettaan. Viittomien käyttö voi myös edistää lapsen reaktioiden tarkkailua, jolloin lapsen ymmärryskyvyn yli- tai aliarvioiminen välttyy ja lapsen sekä aikuisen välinen vuorovaikutus lisääntyy ja rikastuu. Vaikka lapsi

olisi oppinut jo puhumaan ymmärrettävästi, viittomien käytöllä voidaan edistää lapsen kielellisiä ja sosiaalisia taitoja lapsen voidessa olla vuorovaikutuksessa myös vieraiden aikuisten ja lasten kanssa. (Ketonen ym. 2014, 206.)

Erikoispuheterapeutti Tuula Pullin mukaan viittominen ei vaaranna kuulevien lasten puheen kehitystä. Viittomia on usein helpompi hahmottaa, sillä kuulohavainnon hahmottaminen on usein vaikeampaa kuin näköhavainnon, johon viittomien ymmärtäminen perustuu. Tukiviittomia käyttäessä viittoja myös tuottaa samalla sanan ääneen, joka voi edistää sanaa keskittymistä. Myös kuvat ovat hyvä tapa lisätä tarkkaavuutta ja ymmärrystä, mutta viittomien etuna on, että ne ovat aina mukana. Viittoessa yhdistyvät myös näkö, lihastunto, kosketus ja liike. Liikkeestä syntyvä rytmi tallentuu muistiin ja palautuu muistista monikanavaisemmin ja siksi viittomat ovat helpommin muistettavissa kuin puhuttu kieli. Viittominen vaikuttaa myös puheilmaisun rakenteeseen myönteisesti, sillä viittoja vaistomaisesti hidastaa puhettaan, lyhentää lauseitaan ja painottaa viitottuja sanoja sekä tarvittaessa myös selkiyttää ääntämistä. (Papunet 2019.) Koska tukiviittomat auttavat muistamaan sanoja paremmin ja tukevat lauseiden muodostamista, viittomien käyttö on hyödyllistä vielä puhumaan oppimisen jälkeenkin (Ketonen ym. 2014, 211).

Ruotsissa vuosina 2008-2009 tehdyssä tutkimuksessa havaittiin sormiaakkosten ja viittomien käytön esikouluvuoden aikana tukevan myös lasten lukemaan ja kirjoittamaan oppimista. Syyslukukauden alussa erityisopettaja teki oppilaille lukemistestin. Vähän pisteitä saaneiden tehdessä testin uudelleen syyslukukauden lopussa pisteet olivat nousseet korkealle. Testit vahvistivat havainnoin sormiaakkosten hyödyistä. Tutkimuksen myötä havaittiin, että sormiaakkokset auttoivat oppilaita mm. havaitsemaan paremmin, kuinka monta ääntä he kuulivat ja mistä ne alkoivat. (Pehrsson 2010, 7-20.)

6 Opinnäytetyön tuotos

Opinnäytetyöni tuotoksena toimii tukiviittomamateriaali, joka rakentui kasvattajien näkemyksen, omien havaintojeni sekä teorian pohjalta. Tukiviittomamateriaalin toimivuutta tutkittiin laadullisin keinoin. Vilkan ja Airaksisen (2003, 63) mukaan laadullinen tutkimusmenetelmä on toimiva menetelmä selvityksen toteuttamiseen, kun tavoitteena on ymmärtää ilmiötä kokonaisvaltaisesti. Kehittämistyössä laadullinen tutkimusasetus on apuna kohderyhmän näkemyksiin pohjautuvan idean kehittämisessä.

Tukiviittomamateriaalin suunnittelu alkoi marraskuussa ideoidenkartoituksella, josta keräämieni ideoiden pohjalta rakensin tulostettavan materiaalin. Jaoin materiaalin muihin ryhmiin helmikuun lopussa. Näin kaikki halukkaat pääsivät kokeilemaan sitä heille sopivaan aikaan. Materiaali jaettiin jo tekovaiheessa, jotta sitä pääsi vielä muokkaamaan palautteen ja koke-
muksien mukaisesti. Materiaalin lisäksi tukiviittomat otettiin päivittäiseen käyttöön omassa

ryhmässäni maaliskuun ja huhtikuun ajaksi, jotta pääsin havainnoimaan tukiviittomien oppimista sekä suomen kielen kehitystä.

Opinnäytetyössä ilmiötä ja materiaalin toimivuutta tutkittiin oman havainnointini sekä haastattelujen avulla. Omat havaintoni keräsin ylös opinnäytetyöpäiväkirjaan. Päiväkodin muita työntekijöitä haastateltiin suunnitteluvaiheessa vapaamuotoisena teemahaastatteluna sekä materiaalin käytön jälkeen puolistrukturoidulla haastattelulla. Omien havaintojeni ja haastatteluista keräämiäni kokemusten pohjalta muokkasinkin materiaalista lopullisen version, jonka jokainen halukas saa käyttöönsä.

Ensimmäisessä alaluvussa tulee ilmi opinnäytetyön materiaalin tavoite. Toisessa alaluvussa paneudutaan materiaalin suunnitteluun ja toteutustapaan prosessin järjestyksessä. Ensin ilmi tulee suunnittelun vaiheen ja sen jälkeen tekoprosessi, jonka yhteydessä perustelen materiaaliin tulleet asiat sekä kerron tekemäni muutokset ja lisäykset. Viimeisessä alaluvussa arvioin materiaalia havainnoinnin ja haastattelujen pohjalta.

6.1 Materiaalin tavoitteet

Kehittämistyön eli toiminnallisen opinnäytetyön lopullinen tuotos on aina jokin konkreettinen tuote, kuten kirja, ohjeistus, portfolio tai tapahtuma. Jos toiminnallinen osuus sisältää tekstiä, tulee ne suunnitella kohderyhmää palveleviksi. Myös toteutustapa on tärkeä suunnitella parhaiten kohderyhmää palvelevaksi. Tärkeää on myös, että tuote erottuu edukseen muista vastaavanlaisista tuotteista. Opinnäytetyön tuotteen ensisijaisina kriteereinä on käytettävyyss kohderyhmässä, tuotteen houkuttelevuus, selkeys, johdonmukaisuus sekä asiasisällön sopivuus kohderyhmälle. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 51-53.)

Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda Veturin päiväkotiin mahdollisimman helppokäyttöinen ja selkeä materiaali, jota pystyisi hyödyntämään kaikissa päiväkodin ryhmissä ja näin lisätä tukiviittomien käyttöä päiväkodissa. Tukiviittomamateriaalin avulla pyrin vastaamaan näihin tavoitteisiin. Tavoitteena oli, että tukiviittomamateriaalista tulisi mahdollisimman toimiva ja helppokäyttöinen materiaali, jotta varhaiskasvatuksessa vallitsevasta kiireestä huolimatta jokainen halukas pääsisi sitä käyttämään.

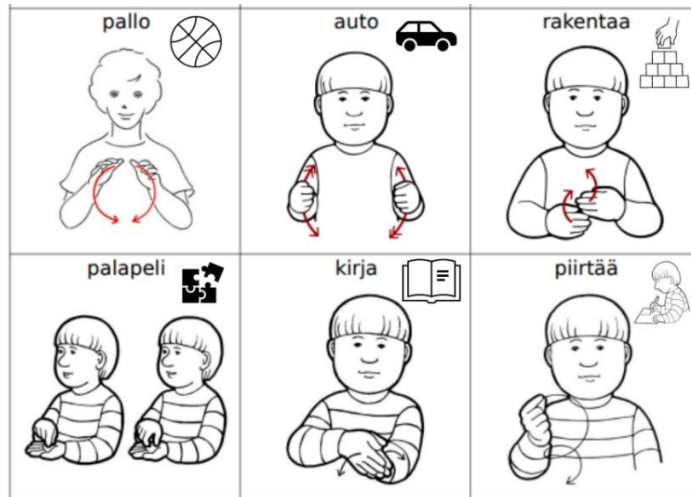
Materiaalia suunniteltaessa pyrin tekemään materiaalista saamiani ideoita hyödyntäen mahdollisimman lapsilähtöisen, houkuttelevan sekä selkeän käyttäen kohderyhmälleni sopivaa ja olennaista tietoa. Tavoitteena oli lisätä myös materiaaliin tiivistetysti olennaista tietoa tukiviittomien käytöstä, jotta jokainen pystyy käyttämään materiaalia, vaikka tukiviittomien käytöstä ei olisi aikaisempaa kokemusta.

6.2 Materiaalin suunnittelu ja toteutus

Tukiviittomamateriaalin suunnittelu alkoi 15.11.2022 ideoidenkartoituksella, jonka pidin palaverin yhteydessä vapaamuotoisena teemahaastatteluna. Saaranen-Kauppinen ja Puusniekan mukaan teemahaastattelu on keskustelunomainen haastattelu, jossa haastattelu etenee ennalta suunniteltujen teemojen avulla ilman valmiiksi muotoiltuja tarkkoja kysymyksiä. Teemat ovat kaikille haastateltaville samoja, mutta niissä liikutaan joustavasti jättäen myös haastateltavien vapaalle puheelle tilaa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2023a.) Haastattelun tavoitteena oli kerätä työntekijöiden ideoita ja ajatuksia materiaalista, jotta materiaalista tulisi mahdollisimman käyttökelpoinen sekä toimiva kaikkiin päiväkodin ryhmiin.

Teemahaastatteluun osallistui jokaisen ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja ja haastattelu eteni yhteisenä keskusteluna. Kerroin ensin opinnäytetyöni tavoitteen sekä materiaalin alustavan suunnitelman. Tämän jälkeen kysyin työntekijöiltä heidän tukiviittomamateriaaliin liittyviä ideoitaan, toiveitaan ja vinkkejään, jotka kirjasin opinnäytetyöpäiväkirjaani. Haastattelusta esiin nousi toive lyhyestä koulutuksesta, jossa materiaali ja tukiviittomien käyttö käydään läpi. Materiaalin sisältöön toiveina työntekijöillä oli laulu- ja loru leikkejä viitottuna, pelejä, arjen viittomia sekä leikkisanastoa. Kartoituksessa esiin nousi myös toive, että materiaaliin tulevat viittomat olisivat mahdollisimman sanaa kuvaavia, jotta viittomat varmasti tulevat eivätkä hidastavat sanojen oppimista.

Ideoidenkartoituksen, omien kokemusteni sekä kirjallisten pohjalta aloin suunnittelemaan materiaalin sisältöä. Aloitin materiaalin teon tieto-osuudella. Jotta materiaali pysyi kattavana sekä selkeänä, pyrin tiivistämään materiaaliin olennaiset tiedot ja lisäsin materiaaliin myös vinkkejä, joista tukiviittomista voi lukea lisää. Tällä pyrin siihen, ettei materiaali täyty teoriasta ja tekstistä, joka hidastaisi materiaaliin tutustumista. Tieto-osuuteen tein myös esimerkki aikataulun, jonka mukaisesti tukiviittomamateriaalia voi käyttää. Tieto-osuuden loppuun listasin myös YouTubesta löytyviä viitottuja lauluja. Tieto-osuuden jälkeen listasin 72 arjessa eniten esiintyvää viittomaa, joihin laitoin päälle myös viittomaa vastaavan oikean kuvan. Kuvassa 2 näkyy esimerkkikuvat arjen tukiviittomien leikkikuvista.

Kuva 2: Arjen tukiviittomien leikkikuvia

Tukiviittomakuvien jälkeen tein loru- ja lauluosuuden. Kerroin ensin, miten loruja voi hyödyntää ja listasin kolme tuttua jo valmiiksi viitottua loruja. Ensimmäiseksi lauluksi tein kaikille tutun Piippolan vaarilla oli talo -laulun, johon lisäsin sanat viitottuna. Halusin lisätä yhden jo valmiiksi tutun laulun, jotta lasten on helpompi lähteä lauluun ja viittomiin mukaan. Tämän jälkeen tein itse yhden tavallisen lorun, jossa keskityttiin vaatteisiin sekä kolme arvauslorua, joissa arvattiin joko väri, liike tai tunne. Materiaalin loppuun tuli vielä kolme peliä. Kerroin ensin ohjeet peleihin sekä vinkkejä pelien pelaamiseen. Ohjeiden jälkeen tein materiaaliin 18 valmista paria pelejä varten.

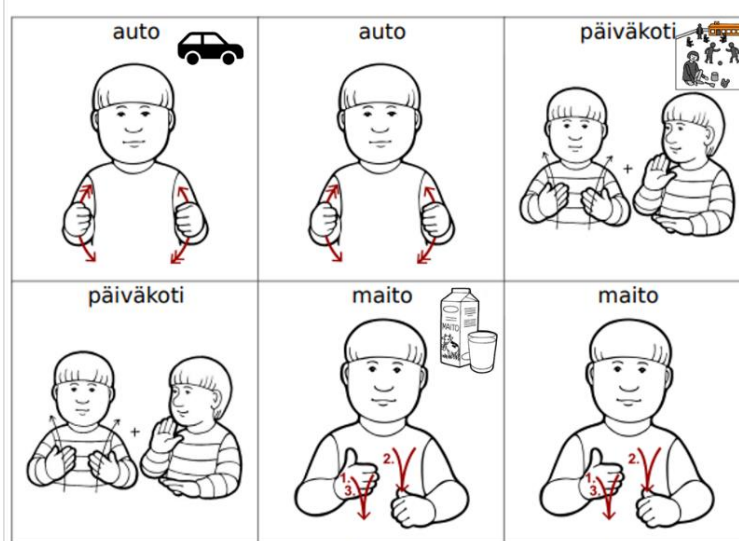
Arjessa esiintyvät viittomat pyrin valitsemaan tarpeellisuuden mukaan hyödyntäen kirjalähteistä saamaani tietoa sekä omaa kokemustani varhaiskasvatuksessa. Ideoidenkartoituksesta esiin tulleen toiveen mukaisesti pyrin valitsemaan materiaaliin myös mahdollisimman kuvaavia viittomia, kuten ”auto” ja ”pastilli”. Materiaaliin tuli näiden lisäksi myös muita arkeen liittyviä viittomia, jotka koin tärkeiksi, kuten ”päiväkoti” ja ”anteeksi”, joiden liikkeet eivät muistuta sanaa. Jaoin kuvat aiheittain, jotta kuvien löytäminen ja esille laittaminen olisi helpompaa. Aloitin ensin päiväkodin perussanastolla, ruokailuihin liittyvillä sanoilla sekä vaatteilla, jotka liittyvät paljon varhaiskasvatuksen arkeen ja helpottavat lapsen kanssa kommunikointia nopeasti.

Neljännelle ja viidennelle sivulle lisäsin tunnesanastoa, jotka huomioin myös tunnelorussa. Halusin huomioida tunteet jo arjen viittomissa, sillä olen kokenut, että tunnesanojen oppiminen on monelle lapselle vaikeaa, mutta mahdollisuus niiden sanoittamiseen on hyvin tärkeää. Kuten Honkosen ja Mustosen tutkimuksessa tuli ilmi, haasteet itsensä ilmaisussa tuottavat lapsille usein turhautumista, jonka käsittelyyn tarvitaan aikuisen apua (Honkonen & Mustonen 2020). Tukiviittomat auttavatkin myös jo itsessään tunnetaitoihin, sillä ne lisäävät tunteiden säätelyn kykyä antamalla lapselle keinon kommunikoida ja ilmaista itseään. Tunnetaitojen tukeminen oli myös yksi Veturin päiväkodin toimintasuunnitelman tavoite.

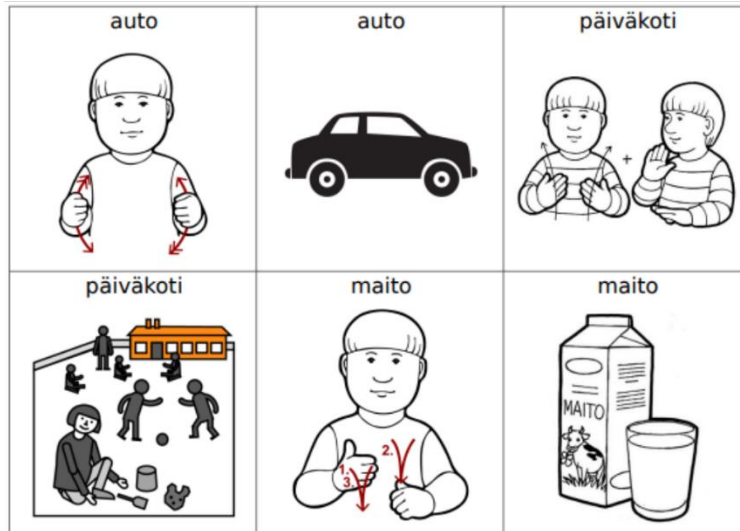
Tunnesanojen jälkeen listasin useita leikkiin liittyviä sanoja, sillä leikkitilanteet ovat hyviä hetkiä uuden oppimiseen lapsen mielenkiinnonkohteista käsin. Myös Halmeen (2011, 98) mukaan leikkiä tulisi hyödyntää enemmän monikielisten lasten kanssa niin, että aikuinen on leikissä mukana aktiivisesti. Aikuisen tehtävänä on myös rakentaa leikkiympäristö niin, että lapsi pääsee opettelemaan leikkimistä sekä käyttämään uutta kieltä. Monikieliset lapset, jotka eivät osaa vielä suomea ovat riippuvaisia ympäristön luomista mahdollisuuksista osallistua ikätasoisesti leikkiin. Leikin pulmat saattavatkin usein johtua siitä, ettei lapsella ole yhteistä kieltä muiden lasten kanssa. Leikkitilanteet ovatkin tärkeitä hetkiä suomen kielen oppimiseen.

Halusin lisätä materiaaliin valmiita lauluja ja loruja, sillä olen usein varhaiskasvatuksessa työskennellessäni huomannut, että lapset oppivat sanoja helpommin laulujen kautta. Lasten on myös usein helppo oppia lauluun liittyvät liikkeet, joka tässä tapauksessa tarkoitti tukiviittomia. Myös Ruokosen (2011, 62-69) mukaan musiikillisella kasvuympäristöllä on vahvoja yhteyksiä lapsen aivojen kielen kehitykseen. Laulaminen tukee kielenkehitystä, sillä laulaminen ja kielellinen kehitys kulkevat symbioosissa. Musiikki toimiikin erinomaisena ensimmäisenä viestintäkanavana monikielisten lasten kanssa. Ketosen (2014, 212) mukaan viittomien lisääminen esimerkiksi tuttuihin lauluihin ja loruihin helpottaa myös viittomien oppimista.

Alkuperäisessä suunnitelmassa pelien kuvat olivat kuten kuvassa 3. Näyttäessäni suunnitelmani Veturin päiväkodin erityisopettajalle hän antoi idean tehdä muistipelin kuitenkin niin, että pareina toimii viittomakuva sekä oikea piirroskuva, jotta lapsen on helpompi tunnistaa parit. Tämä oli minustakin hyvä idea, sillä oikea kuvan ollessa isompana helpottaa se piirretyn kuvan ja tukiviittomakuvan erottamista. Ehdin vaihtaa muistipelin kuvat vielä ennen kuin jaoin ne ryhmiin käytettäväksi. Kuvassa 4 näkyö pelien muokatut kuvat.

Kuva 3: Pelien alkuperäiset kuvat

Kuva 4: Pelien muokatut kuvat

Ennen materiaalin jakoa ryhmiin yhdellä kasvattajalla heräsi vielä toive muutamista valmiista lauseista materiaaliin. Ehdinkin lisätä arjen viittomien loppuun vielä suunnitteluvaiheessa seitsemän lyhyttä valmista fraasia, joita olivat mm. ”aloitetaan piiri” ja ”hyvää viikonloppua”. Alkuperäisessä materiaalissa ei myöskään ollut sormiaakkosia, mutta esikouluryhmän innostuttua myös kokeilemaan materiaalia, heräsi minulla idea aikaisemmin mainitusta Ruotsalaisesta tutkimuksesta, jossa esikouluikäiset olivat oppineet lukemaan nopeammin sormiaakkosten avulla. Lisäsin sormiaakkoset ohjeiden kanssa vielä materiaalin loppuun.

Ennen materiaalin ryhmiin jakoa pidin jokaisen ryhmän yhdelle kasvattajalle perehdytyksen, jossa käytiin läpi opinnäytetyöni tarkoitus ja tavoite, miten tukiviittomia käytetään, mitä tukiviittomamateriaali sisältää ja miten materiaalia voi hyödyntää arjessa. Perehdytys pidettiin keskusteluluontoisena jokaiselle sopivana aika. Perehdytyksen lisäksi jokainen kasvattaja sai tulla kysymään halutessaan materiaalista, jos joku materiaalista jäi mietityttämään tai kaipasi lisävinkkejä materiaalin käyttöön.

6.3 Materiaalin arviointi

Toteutustavan arviointiin kuuluu myös materiaalin arviointi, jossa on hyvä pohtia, olisiko toisenlainen tapa ollut onnistuneempi. Saadun palautteen lisäksi on myös itse tärkeä pohtia työn kriittistä ja pohtivaa otetta sekä työn johdonmukaisuutta ja vakuuttavuutta. On myös tärkeää pohtia, mitkä asiat jäivät saavuttamatta, miten tavoitteita on muutettu prosessin aikana ja miksi. Myös työn toteutustapaa on tärkeää arvioida. Toteutustapaan kuuluu keinot tavoitteiden saavuttamiseksi, aineiston kerääminen sekä faktatietojen tarkistamiseksi tehty selvitys. Toteutustavan arvioinnissa voidaan pohtia, kuinka luotettavaa saatu tieto on, miten onnistunut oli aineiston keräämiseen valitut keinot sekä miten laadukasta aineisto oli sisällöllisen päätöksenteon kannalta. (Vilkka & Airaksinen 2003, 157-159.)

Opinnäytetyöhön on myös hyvä sisällyttää arvio omasta ammatillisesta kasvusta sekä suunnitelma, mihin suuntaan omaa ammatillisuutta tulisi kehittää. Opinnäytetyössä on myös tärkeää arvioida aikataulussa pysymistä sekä kertoa omat aiheeseen liittyvät jatkosuunnitelmat. Opinnäytetyön arvioinnissa on hyvä muistaa arvioida prosessia myös kriittisesti mahdolliset epäonnistumiset huomioon ottaen. Arvioinnissa pohditaan myös, kuinka hyvin aineistoa löytyi, olisiko aineiston keräämiseen käytetyt keinot voineet olla erilaisia ja millaista materiaalia jäi puuttumaan. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 160-161.)

Materiaalia arvioitiin omien havaintojeni ja haastatteluiden pohjalta. Kiinnitin havainnoinnissa huomiota materiaalin käyttökelpoisuuteen, lasten suomen kielen kehittymiseen, tukiviittomien käyttöön sekä tuokioiden onnistumiseen. Haastatteluiden avulla pyrin selvittämään, ottivatko lapset tukiviittomia käyttöönsä, miten lapset suhtautuvat tukiviittomiin sekä yleisiä kokemuksia materiaalista ja sen pohjalta ohjautuista tuokioista. Kokosin materiaalin arvioinnin yhteenvedon sekä johtopäätökset pohdintaosuuteen.

6.3.1 Havainnointi

Havainnoinnin eli observoinnin avulla voidaan tutkia ihmisten toimimista. Havainnointia voi käyttää tutkimuksessa haastattelun tukena ja sen etuna on välittömän sekä suoran informaation saaminen tapahtumien luonnollisissa ympäristöissä. Havainnointi on myös hyvä menetelmä tilanteisiin, jotka ovat vaikeasti ennakoitavissa tai nopeasti muuttuvia sekä kun tutkitavilla on kielellisiä vaikeuksia. Osallistuvassa havainnoinnissa tutkijalla on aktiivinen rooli havainnoitavassa toiminnassa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2023b.) Havainnoinnin apuna käytin opinnäytetyöpäiväkirjaa, joka Vilkan ja Airaksisen (2003, 19) mukaan on henkilökohtainen opinnäytetyöprosessin dokumentti, joka toimii prosessissa muistina, niin että vielä työn loppuvaiheessa eri ratkaisut ja havainnot tulee muistamaan oikein.

Tässä tutkimuksessa havainnointi oli hyvä menetelmä, sillä tutkitin vuorovaikutusta, tilanteet olivat nopeasti muuttuvia ja tutkittavien äidinkieli ei ole suomi. Havainnointi oli jatkuvaa sekä osallistuvaa, sillä toimin havainnoitavien varhaiskasvatuksen opettajana. Havainnoinnin tavoitteena oli nähdä, kehittävätkö tukiviittomat lasten suomen kielen taitoa, ottavatko lapset tukiviittomia käyttöönsä, millainen opetus on eniten lasten mieleen, onko materiaali käyttökelpoinen sekä mitä hyvää ja mitä kehitettävää materiaalissa olisi.

Aloitin tukiviittomien käytön päivittäisillä ruokapiireillä, jossa viitoimme viikonpäiviä, vuodenaikoja sekä aina piirin lopuksi ”hyvää ruokahalua”. Lisäsin ruokapiireille myös tekemäni tukiviittomalaulut ja -lorut sekä katsoimme Kielinupun valmiita viitottuja lauluja tabletilta. Pienin askelin lisäsin piirillä tutuiksi tulleita viittomia myös muihin päivän hetkiin, kuten ruokailu-, pukemis-, siirtymä- ja leikkihetkiin.

Ryhmäni lapset innostuivat tukiviittomista heti. Lapset tarttuivat nopeasti ”hyvää ruokahalu” viittomaan ja moni mallinsi sitä perässä. Laulut ja lorut olivat havaintoni mukaan lasten mieleen eniten. Erityisesti jo valmiiksi tuttu Piippolan vaarilla oli talo -laulu viitottuna sai kaikki ryhmän lapset innostumaan ja sitä pyydettiin ruokapiireillä useaan kertaan. Eläinten viittomat jäivät lasten mieleen ja muutama ryhmän lapsi muisti jo muutaman laulukerran jälkeen eläinten viittomia. Huomasin tässä laulussa, että koiran viittoma jäi lapsilla usein ensin mieleen. Koiran viittoma on taputus reidelle, joka on liikkeenä lasten mielestä hauska. Pohdin myös, että liikkeen sisältämä ääni saattaa helpottaa sen muistamista.

Otin ruokapiireille käyttöön myös keksimäni lorut. Lapset seurasivat kiinnostuneesti Sataa, sataa -lorua ja lähtivät muutamien kertojen jälkeen joihinkin vaatesanojen viittomiin mukaan. Arvausloruista piti eniten ryhmän vanhimmat lapset. Muutama lapsi pyysikin arvausloruja ruokapiirille ja lapset oppivat nopeasti arvauslorujen idean. Arvailuun osallistui lähes kaikki ryhmän lapset joko sanoja, viittomia tai molempia käyttäen. Kielinupun laulut olivat myös paljon lasten mieleen ja useat lapset lähtivät nopeasti käyttämään lauluissa näkyviä viittomia. Lapset toivoivat monesti Kielinupun lauluja, joista ”Miltä tuntuu nallesta” ja ”Missä on sun silmät?” olivat pyydetyimmät.

Laulu- ja loruhetkillä huomasin, että muutama lapsi osallistui tuokioille enemmän kuin aikaisemmin ja myös sellaiset lapset, jotka eivät usein pidä lauluhetkistä innostuivat tekemään viittomia perässä. Tukiviittomat saivat myös usein kiinnitettyä lasten huomiota olennaiseen asiaan. Arjessa viittomia käyttäessä huomasin myös saman vaikutuksen. Kun puheeseen lisäsi liikkeen, kiinnittyi monen lapsen huomio puhujaan enemmän kuin ilman viittomia. Leikkiin, siirtymiin, tunteisiin ja ruokailuihin liittyvät sanat olivat hyödylliset ja auttoivat monta kertaa lasta ymmärtämään sanan merkityksen. Kuitenkin vaatesanat ilmentyivät omassa ryhmässäni aika turhiksi, sillä lapset eivät hakeneet vaatteita itse ja pukemistilanteissa pystyi näyttämään lapselle puheen tukena oikeaa vaatetta. Uskon kuitenkin, että vaateviittomat voivat olla hyödyllisempiä isompien lasten ryhmässä, jossa lapsia pyydetään esimerkiksi itse hakemaan vaatteita lokeroilta.

Omassa ryhmässäni havainnointini aikana lähes kaikki lapset oppivat seuraamaan viittomia puheen mukana. Oma-aloitteisesti tukiviittomia käyttämään ei kuitenkaan lähtenyt kuin kaksi lasta. Näillä lapsilla oli kuitenkin ryhmän heikoin suomen kielen osaaminen. Erityisesti ruokailuun liittyvät sanat olivat sellaisia, joita nämä lapset käyttivät oma-aloitteisesti. Lapset käyttivät useissa tilanteissa viittomia ”maito” sekä ”pastilli”. Näiden lisäksi lapset osasivat noin 5-10 viittomaa, joita he käyttivät eritilanteissa. Toisen lapsen suosikki viittomia oli ”auto” sekä ”pyörä” ja toisen lapsen suosikkeja olivat eläinviittomat. Molempien suosikkiviittomat vastasivat heidän mielenkiinnonkohteitaan. Vaikka kaikki lapset eivät lähteneet viittomaan oma-aloitteisesti, havaintojakson aikana huomasin, että erityisesti ruoka- ja eläinsanat jäivät lapsilla paremmin mieleen lähes heti viittomien mukaan tullessa. Päiväkodin kevätjuhlassa

esitimme tukiviitottuna Piippolan vaarilla oli talo -laulun. Kaikki ryhmän lapset viittoivat tukiviittomia laulun mukana, ja kaikki olivat oppineet kevään aikana myös laulunsanat.

Materiaali oli käytössä mielestäni helppokäyttöinen, selkeä ja monipuolinen. Tukiviittomatuokiot onnistuivat hyvin ja materiaalin sisältämät laulut ja lorut olivat lapsille mieleisiä. Eri-tyisesti arvauslorut olivat onnistuneita ja sanojen arvailu osallisti lapsia hyvin tuokiolla. Kaikien lapsien kanssa materiaalia käyttäessä kuvat olisivat voineet olla hieman isompia, mutta koin, että kuvat toimivat pienryhmissä sekä lapsen kanssa kahden käyttäessä hyvin. Käyttäessäni materiaalia huomasin myös, että leikattujen sivujen järjestys menee helposti sekaisin. Myös lorujen kortit olisivat voineet mennä helposti sekaisin, jonka vuoksi käytin itse loruja kokonaisina sivuina. Oma kokemus oli, että materiaali olisi sivunumeroiden jälkeen hyvinkin toimiva.

6.3.2 Haastattelut

Laadullisen tutkimuksen aineiston keräämisen keinona toimii yksilö- tai ryhmähaastattelu (Vilkkä & Airaksinen 2003, 63). Puolistrukturoidussa haastattelussa kaikille haastateltaville esitetään samat tai lähes samat kysymykset samassa järjestyksessä. Puolistrukturoitu haastattelu sopii tilanteisiin, joissa halutaan tietoa juuri tietyistä asioista. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2023c.) Tukiviittomamateriaali kokeilun jälkeinen työntekijöiden haastattelu (liite 3) pidettiin puolistrukturoituna haastatteluna, joka toteutettiin yksilöhaastatteluina. Haastattelut pidettiin puolistrukturoituna haastatteluna, sillä kaikilta haastateltavilta haluttiin samasta asiasta vastauksia samoista teemoista käsin.

Haastattelin Veturin päiväkodin erityisopettajaa, kolmea varhaiskasvatuksen opettajaa sekä yhtä varhaiskasvatuksen lastenhoitajaa. Kaksi haastattelua pidettiin suullisesti nauhuria käyttäen ja kolme kirjallisesti, niin että haastateltavat kirjoittivat vastaukset itse haastattelumakkeeseen. Haastattelussa työntekijöiltä kysyttiin mm. tuokioiden sujumisesta, materiaalin helppokäyttöisyydestä ja hyödyllisyydestä, lasten osallistumisesta tuokioille, lasten suhtautumisesta tukiviittomiin, tukiviittomien käyttöönotosta, materiaalin kehittämiskohteista sekä aikomuksista käyttää tukiviittomia myös jatkossa suomen kielen opetuksen tukena.

Haastatteluiden keräämisen jälkeen saadut vastaukset litteroitiin. Litteroinnilla tarkoitetaan esimerkiksi nauhoitetun puheen tai kirjoitettujen vastausten puhtaaksi kirjoittamista (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2023b). Litteroinnin jälkeen teemoittelin vastaukset opinnäytetyöhön. Teemoittelussa aineisto järjestellään litteroinnin jälkeen teemoittain, jotka usein muistuttavat aineistonkeruussa käytettyä haastattelurunkoa (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2023e).

Kaikki haastateltavani olivat käyttäneet kevään aikana materiaaliani sekä tukiviittomia toiminnan tukena. Yksi haastateltavista toi esiin, että oli erityisesti painottanut tukiviittomien käytön aamupiireihin puheen tukena, joka oli auttanut lapsia aamupiirien aiheisiin keskittymisessä. Kaikkien haastateltavien mukaan materiaali oli toimiva. Haastatteluissa tuli esiin, että materiaalin käyttö helpottui käyttökertojen myötä ja se oli hyvä paketti tukiviittomien mieleen palauttamiseen myös sellaiselle, joka oli jo käyttänyt aiemmin tukiviittomia. Materiaalin kerrottiin olevan myös monipuolinen ja sisältävän hyödyllistä tietoa. Yhdellä haastateltavalla oli ollut haasteita materiaalin käytössä, mutta hän toi esiin, että kyse oli johtunut ajankäytön haasteista eikä siitä, että materiaalia itsessään olisi haastava käyttää.

Kaikkien haastateltavien tuokiot olivat sujuneet onnistuneesti. Kolme haastateltavaa toivat esiin, että tukiviittomien käyttö lisäsi lasten keskittymistä toimintaan ja siihen, mitä juuri oli tapahtumassa. Yksi haastateltava toi esiin, että erityisesti vilkkaiden lasten kanssa materiaalin käytöstä on ollut hyötyä keskittymisen lisäämiseen. Haastateltava toi myös esiin, että alkuun lapset eivät ymmärtäneet viittomien ja sanojen yhtäläistä merkitystä, mutta toistojen jälkeen viittomien ja sanojen merkitys oli selkiintynyt. Myös toinen haastateltava kertoi, että lapset innostuivat ajan kanssa viittomaan aikuisen mukana erityisesti lauluissa. Yhden haastateltavan ryhmässä lapset olivat innostuneet viittomista heti.

Kaikkien haastateltavien mukaan lapset olivat osallistuneet tukiviittomia sisältäville tuokioille pääosin innostuneesti. Yhden haastateltavan ryhmän lapset olivat innoissaan halunneet oppia viittomia ja olivatkin kyselleet tuokioilla paljon eri viittomia. Toisessa ryhmässä lapset olivat osallistuneet tuokioille välillä vaihtelevasti lapsesta ja tilanteesta riippuen, mutta tukiviittomat olivat kuitenkin tukeneet lasten osallistumista tuokioille. Yksi haastateltava toi esiin, että lapset olivat innostuneet viittomista, jotka liittyivät omaan nimeen, väreihin ja jokapäiväisiin tilanteisiin, kuten ”Hyvää huomenta kaikille”. Toisessa ryhmässä erityisesti arvausleikit tukiviittomilla oli ollut mieluisin.

Koska viittomien kokeilu aika oli lyhyt, oli vain yhden haastateltavan ryhmässä tullut esiin tilanteita, joissa lapset olisivat käyttäneet tukiviittomia oma-aloitteisesti tuokioiden ulkopuolella. Kaikissa haastateltavien ryhmissä lapset kuitenkin oppivat viittomaan aikuisen perässä ja muistivat kysyttäessä toistojen myötä tulleita viittomia. Yhdessä ryhmässä lapset olivat oppineet mm. viittomaan oman nimen alkukirjaimen sekä ”hyvää huomenta kaikille”. Haastatteluissa tuli esiin, että helpoiten lasten mieleen jäi laulujen ja lorujen yhteydessä olevat viittomat. Myös paljon toistetut viittomat, kuten ”aloitetaan piiri” ja ”hyvää huomenta” olivat jääneet lasten mieleen. Yksi haastateltava kertoi, että myös 1-3-vuotiaiden ryhmän pienimmän olivat alkaneet matkia viittomia tuokioiden aikana ja yrittäneet viittoa perässä.

Haastateltavat pitivät materiaalia monipuolisena sekä toimivana. Materiaalin nähtiin olevan myös selkeä sekä henkilöstön ja lasten tarpeisiin vastaava. Haastatteluissa esiin nousi positiivisina asioina tieto-osuus, tunneviittomat, laulu- ja lorumateriaali sekä vinkit tukiviittomamateriaaleja sisältävistä sivustoista. Valmiit ideat sekä laulu- ja loruleikit nähtiin myös tuokioiden suunnittelua ja valmistelua helpottavina tekijöinä. Esiin nousi myös tukiviittomien kategorioittain jaottelu materiaalissa, joka oli helpottanut materiaalin käyttöä ja nopeuttanut oikean tukiviittoman löytämistä. Materiaalin nähtiin olevan hyvä paketti erityisesti sellaiselle, joka ei ole käyttänyt aikaisemmin tukiviittomia.

Kehitysideana nähtiin sisällysluettelon ja sivunumeroiden lisääminen materiaaliin, jotka helpottaisivat tietyn osion löytämisessä. Haastateltava toi myös esiin, että olisi nähnyt tärkeänä, että tukiviittomista olisi pidetty pidempi ja perusteellisempi koulutus, jossa tukiviittomien viittomia olisi opetettu tekemään oikein. Yhdeksi kehitysideaksi nousi esiin myös peilin hyödyntäminen tukiviittomien ja ilmeiden kanssa. Yksi haastateltava jäi pohtimaan, että tukiviittoman liike kuvan avulla voi olla monelle lapselle hankala oivaltaa eikä siksi viittomakuvien käyttäminen ole aina toimivaa.

Yksi haastateltavista oli käyttänyt tukiviittomia suomen kielen oppimisen tukena myös aikaisemmin ja aikoo käyttää tukiviittomia myös jatkossa. Myös muut haastateltavat näkevät käyttävänsä tukiviittomia sekä tukiviittomamateriaalia suomen kielen oppimisen tukena jatkossakin. Kaksi haastateltavaa toi esiin, että aikoo käyttää monikielisten lasten kanssa tiettyjä viittomia tehostaakseen puhetta. Molemmat heistä jäivät miettimään, voivatko jotkut viittomat sekoittaa sanojen oppimisessa ja siksi näkivät hyvinä viittomina erityisesti sellaiset, jotka kuuvavat kyseistä sanaa, kuten ”auto” ja ”juoda”. Yksi haastateltava näki tukiviittomat hyödyllisenä tukivälineenä, sillä niiden käyttäminen on monissa tilanteissa kätevämpää ja nopeampaa kuin esimerkiksi kuvien kaivaminen kuvanipusta. Hän uskoo myös, että käyttämällä tukiviittomia toistuvasti tulee tukiviittomien käytöstä rutiininomaisempaa sekä jouhevampaa ja näin tukiviittomat sulautuvat osaksi varhaiskasvatuksen arkea.

7 Eettisyys ja luotettavuus

Tämän opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus taattiin noudattamalla hyvän tieteellisen käytännön lähtökohtia. Näihin TENK:n laatimiin lähtökohtiin kuuluu mm. rehellisyyden, yleisen huolellisuuden ja tarkkaavuuden noudattaminen, tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisen ja eettisesti kestävien tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmien soveltaminen sekä avoimuuden ja vastuullisen tiedeviestinnän toteuttaminen. Lähtökohdissa edellytetään myös muiden tutkijoiden töiden ja saavutuksien asianmukaista huomioon ottamista sekä tutkimuksen suunnittelemista, toteuttamista, raportoimista ja tietoaineiston tallentamista tieteelliselle tiedolle asetettujen vaatimusten edellyttämällä tavalla. Ennen tutkimuksen aloittamista tulee hankkia myös tarvittavat tutkimusluvut, tehdä eettinen ennakkoarviointi sekä sopia kaikkien osapuolten oikeudet, tekijyyttä koskevat periaatteet, vastuut ja velvollisuudet kaikkien hyväksymällä tavalla. Tutkimusta tehdessä tulee myös noudattaa hyvää henkilöstö- ja taloushallintoa sekä ottaa huomioon tietosuojaa koskevat kysymykset. (Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012, 6-7.)

Jos opinnäytetyön tutkimuksen kohteena on organisaatio, organisaation toiminta sekä sen edustajat, pyydetään organisaatiolta ennen tutkimuksen aloittamista tutkimuslupa. Tutkimusluvun saamisesta huolimatta tulee jokaisen haastatteluun tai kyselyyn osallistuvan antaa suostumuksensa henkilökohtaisesti. (Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettisen suositukset 2022, 21.) Koska opinnäytetyön tutkimuksen kohteena olivat organisaation asiakkaat tein ensin päiväkodin esihenkilön kanssa opinnäytetyösopimuksen, jonka jälkeen hain Vantaan kaupungilta tutkimuslupaa. Tutkimuslupa tähän opinnäytetyöhön myönnettiin 2.2.2023 (liite 2).

Opinnäytetyössä noudatettiin myös yleisiä eettisiä periaatteita, joihin kuuluu mm. tutkittavien ihmisarvon ja itsemääräämisoikeuden sekä kulttuuriperinnön ja luonnon monimuotoisuuden kunnioittaminen sekä tutkimuksensa toteuttaminen niin, ettei siitä aiheudu tutkittaville henkilöille, yhteisöille tai muille tutkimuskohteille merkittäviä riskejä, vahinkoja tai haittoja. Kaikilla tutkimukseen osallistuvilla tulee olla myös oikeus osallistua vapaaehtoisesti, keskeyttää osallistumisensa milloin tahansa, peruuttaa suostumuksensa osallistumiseen sekä saada tietoa tutkimuksen sisällöstä, henkilötietojen käsittelystä ja tutkimuksen käytännön toteutuksesta. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 7-9.)

Tässä opinnäytetyössä noudatettiin myös ETENEn laatimia sosiaali- ja terveysalan eettisiä suosituksia. Nämä suositukset edellyttävät, että kaiken toiminnan perustana on ihmisarvon ja ihmisen kunnioittaminen, lähtökohtana on aina asiakkaan etu, kaikkien keskeinen vuorovaikutus on arvostavaa ja inhimillistä, sekä että jokainen työntekijä huolehtii palvelujen laadusta, palvelukokonaisuuden oikeudenmukaisesta tarjonnasta ja jatkuvuudesta ottaen huomioon asiakkaan iän, kehitystason ja voimavarat. Eettisyyden tulee toteutua sosiaali- ja terveydenhuollon päätöksenteossa kaikilla tasoilla edellyttäen vastuullisia päätöksiä ja hyvän toimintakulttuurin. (Sosiaali- ja terveysalan eettinen perusta 2011, 5-7.)

Koska tämän opinnäytetyön tutkimus koskee alaikäisiä lapsia, siinä noudatettiin myös alaikäisten tutkimisen eettisiä periaatteita. Nämä periaatteet edellyttävät mm. tutkimusta koskevan tiedon antamisen tavalla, jonka osallistuva pystyy ymmärtämään, osallistumisen kysymisen tutkimukseen myös alaikäiseltä itseltään, alaikäisen itsemääräämisoikeuden ja vapaaehtoisuuden kunnioittamisen riippumatta siitä, onko tutkimukseen saatu huoltajan suostumus sekä tutkimuksen keskeyttämisen, jos tutkimus ei ole alaikäisen tutkittavan edun ja tahdon mukaista. Alle 15-vuotiaan osallistumisen päättää ensisijaisesti huoltaja, mutta tutkimuksissa, joissa ei käsitellä tutkittavien henkilötietoja, kuten esimerkiksi havainnoidessa ilman tunnistetietoja, huoltajan informointi riittää, mutta kuitenkin niin, että he voivat halutessaan kieltää lasta osallistumasta tutkimukseen. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 9-10.)

Lasten havainnoimisesta riitti huoltajien informointi, koska opinnäytetyössä ei tulla käsittelemään henkilötietoja tai muita tunnistettavia tietoja. Huoltajia tiedotettiin tekstiviestin välityksellä, joka kokemuksen mukaan tavoittaa huoltajat parhaiten. Huoltajan kieltäytyminen lapsensa havainnoimiseen mahdollistettiin informoinnin yhteydessä. Jokaiselle havainnoimiseen osallistuvalla lapsella ja lapsen huoltajalle kerrottiin tutkimuksen kulusta ja jokaisen osallistuminen oli vapaaehtoista ja sen olisi voinut keskeyttää milloin vain tutkimuksen aikana.

Lähetin oman ryhmäni lasten vanhemmille oman viestin, sillä omaa ryhmääni koskeva havainnointi oli pidempiaikaista ja perustui omiin havainnointeihini. Oman ryhmäni lasten vanhemmille lähetetty viesti: Moikka (ryhmän nimi) vanhemmat! Teen kevään aikana sosionomikoulutukseni myötä opinnäytetyötä tukiviittomista suomen kielen oppimisen tukena. Tulemme käyttämään tekemääni materiaalia tukiviittomista ja havainnoimaan tukiviittomien hyötyjä arjessamme tästä viikosta alkaen. Opinnäytetyöstä ei tule selviämään ryhmiä, lasten nimiä tai muita tunnistettavia tietoja. Ilmoitattehan meille, jos heräsi jotain kysyttävää tai ette esimerkiksi halua, että lastanne havainnoidaan opinnäytetyöhön. Ystävällisin terveisin, Nea Kaurela.

Muiden ryhmien lasten vanhemmille lähetetty viesti: Hei vanhemmat! Opiskelen työni ohella sosionomiksi ja teen tällä hetkellä opinnäytetyötä tukiviittomista suomen kielen oppimisen tukena. Tiedoksi teille, että jaan tällä viikolla lapsenne ryhmään tukiviittomamateriaalin. Materiaali on käytössä noin kuukauden ajan, jonka jälkeen kerään materiaalista kokemuksia ja havaintoja lastenne kasvattajilta opinnäytetyöhöni. Opinnäytetyöhön ei kirjata tunnistettavia tietoja, kuten ryhmiä tai nimiä. Jos teillä heräsi jotain kysyttävää tai toivotte, ettei omasta lapsestasi kerätä havaintoja, olettehan yhteydessä oman ryhmänne kasvattajiin tai suoraan minuun. Terveisin, (ryhmän nimi) varhaiskasvatuksen opettaja Nea Kaurela.

Opinnäytetyöstä ei tarvinnut pyytää eettistä ennakkoarvointilausuntoa, koska lasten osallistumiseen kysyttiin huoltajilta lupa ja opinnäytetyöstä ei aiheutunut henkistä haittaa, turvallisuushakaa tai poikkeuksellisen voimakkaita ärsykeitä eikä tutkittavien fyysiseen

koskemattomuuteen puututtu (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 18). Koska tämä opinnäytetyö tallennetaan kaikille avoimeen Theseus-julkaisuarkistoon, ei siihen sisällytetä lain mukaan salassa pidettäviä tietoja, kuten henkilötietoja tai yhteistyösopimuksessa määritettyjä liike- ja ammattisalaisuuksia (Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettisen suositukset 2022, 24).

Havainnointimenetelmissä riskinä on havainnoitavien häiriintyminen tutkittavan läsnäolosta. Haasteena voi myös olla tutkijan sitoutuminen ryhmään emotionaalisesti, joka heikentää tutkimuksen objektiivisuutta. Haasteena voi myös usein olla havaintojen tallentaminen välittömästi, jolloin tutkijan on luotettava omaan muistiinsa ja kirjattava havainnot tilanteen päätyttyä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2023b.) Koska havainnointi tapahtui omassa ryhmässäni, ei ollut riskiä, että havainnoitavat häiriintyisi tutkittavan läsnäolosta. Tässä tilanteessa havainnoinnissa täytyi kuitenkin olla tarkkana, että havainnot pysyivät objektiivisinä ja ettei suhde ryhmään vaikuttanut saatuihin tuloksiin. Myös havaintojen oikein muistamisessa tuli olla tarkkana, sillä työn ohessa havainnoidessa muistiinpanojen kirjaaminen on haastavaa.

Koko prosessin ajan kaikkia päätöksiä ja toimintaa ohjasi lapsien etu huomioiden jokaisen lapsen iän, kehitystason ja voimavarat. vapaaehtoisuus. Jotta tulokset olivat mahdollisimman luotettavia, tutkimuksessa havainnoitiin useita eri ikäisiä ja eri taustoista olevia lapsia. Havainnointi oli laajaa sekä jatkuvaa ja haastatteluiden avulla huomioitiin myös muiden ryhmien kasvattajien havainnot. Havainnoinnin luotettavuus taattiin opinnäytetyöpäiväkirjan avulla, johon kirjasin päivittäiset havaintoni heti työpäivän päätyttyä. Myös työntekijöiden ideat ja toiveet kirjasin omaan opinnäytetyöpäiväkirjaan.

8 Pohdinta

Opinnäytetyön suunnittelu alkoi 2022 syksyllä, kun työskentelemäni Veturin päiväkodin toimintasuunnitelman toiseksi tavoitteeksi päätettiin kielenkehityksen tukeminen. Olen ollut aina kiinnostunut tukiviittomista sekä niiden hyödyistä ja oman kokemukseni mukaan tukiviittomia käytetään varhaiskasvatuksessa aika vähän. Tästä lähti idea tehdä tukiviittomista materiaali työskentelemääni päiväkotiin. Opinnäytetyön teko alkoi lähteiden etsimisellä, joka koki paljon hitaammaksi, mitä olin ajatellut. Lähteitä tukiviittomista löytyi paljon, mutta lähes kaikissa lähteissä tukiviittomia käsiteltiin kielen kehityksen vaikeuksien näkökulmasta. Sain kuitenkin mielestäni lopulta kerättyä opinnäytetyöhön kattavan teoriataustan monia eri lähteitä hyödyntäen. Monikielisyydestä lähteitä löytyi paljon, jonka myötä koen, että opin rajamaan oleellista tietoa paremmin. Raporttia ja erityisesti materiaalia tehdessä opin myös paljon Wordin ominaisuuksista ja niiden käytöstä.

Vaikka olen tyytyväinen teoriataustaan ja keräämäni tiedon määrään, olisi kaivannut tutkimustietoa aiheesta enemmän. Mielestäni aineiston keräämiseen käyttämäni keinot olivat toimivia ja löysin monipuolisesti lähteitä eri tekijöiltä. Keräämäni tieto oli mielestäni laadukasta sekä luotettavaa ja löysin hyvin myös ajankohtaisia lähteitä. Sain hyödynnettyä lähteinä myös yhtä englanninkielistä ja yhtä ruotsinkielistä tutkimusta, jotka toivat hyvän lisän teorialatoon. Jäin kuitenkin itse kaipaamaan lisää tutkimustietoa tukiviittomien käytöstä erityisesti monikielisten lasten kanssa.

Lähteitä lukiessa opin paljon lisää tukiviittomista, niiden hyödyistä ja tavoista aloittaa niiden käyttö. Sain lähteistä vahvistuksen omalle kokemukselleni siitä, että viittoma on usein helpompi muistaa kuin sana ja ne tukevat kielen oppimista eivätkä hidasta sitä. Tämä ja muut tukiviittomien hyödyt lisäsivät motivaatiani tehdä mahdollisimman käyttökelpoinen tukiviittomamateriaali. Ruotsalainen tutkimus sormiaakkosten hyödyistä lukemisen oppimisessa oli asia, jota en ollut tullut ajatelleeksi aikaisemmin ja aion ehdottomasti hyödyntää tätä, jos työskentelen vielä joskus lukemaan opettelevien lasten kanssa. Hyvä muistutus minulle oli myös, ettei kommunikointi ole vain puhuttua kieltä ja kuinka tärkeää on vastata lasten ei-kiellessiin aloitteisiin. Eniten minua yllätti, että monikielisen lapsen hiljainen kausi voi kestää jopa vuoden ja ajattelun kielen oppimiseen voi mennä jopa 10 vuotta. Myös nämä tiedot lisäsivät motivaatiota tukiviittomamateriaalin tekemiseen.

Raportin sekä materiaalin teko menivät hyvin ja sain tehtyä materiaalin valmiiksi ajallaan. Kaikki ei kuitenkaan sujunut ongelmitta ja monilla asioilla oli vaikutus aikataulun venymiseen sekä haastatteluiden ja havainnointini rajallisuuteen. Negatiivisesti aikatauluun ja tutkimustulosten laajuuteen vaikuttivat henkilöstöpula, muun henkilökunnan poissaolot sekä oma sairastumiseni huhtikuussa, jonka vuoksi olin pidemmällä sairauslomalla. Sain lopulta kerättyä suunniteltua vähemmän, mutta kuitenkin mielestäni tarpeeksi aineistoa raporttiin. Alkuperäisenä aikatauluna oli kerätä haastattelut huhtikuussa ja palauttaa opinnäytetyö toukokuussa. Haastattelut venyivät kuitenkin toukokuulle, raportin viimeistely kesälle ja palautus syyskuulle.

Lähdin suunnittelemaan materiaalia ensin alustavasti itse ja ideoidenkartoituksesta sain ideoita sekä toiveita myös muilta työntekijöiltä. Näiden ansiosta tukiviittomamateriaali sai heti hyvän rungon, johon sisältöä oli helppo lähteä työstämään. Minulle ei ollut paljoa aikaisempaa kokemusta Wordin käytöstä kuvien asettelussa, mutta harjoittelulla sain kuvat aseteltua materiaaliin selkeiksi. Otin tukiviittomakuvia Papunet sivulta, jonka vuoksi osasta kuvista ei tullut niin hyvälaatuisia kuin olisin halunnut, mutta mielestäni ne jäivät myös tulostamisen jälkeen tarpeeksi selkeiksi. Materiaalista tuli lopulta myös aikaisempaa suunnitelmaa pidempi, mutta koin materiaalin sisältämät asiat tärkeinä ja laminoimalla kuvat materiaali on pitkäkäyttöinen.

Sain huomioitua materiaalissa monipuolisesti tukiviittomien käyttö -kappaleessa esiin tulleita ideoita, kuten viitotut laulut ja lorut, seinille laitettavat viittomakuvat sekä erilaiset pelit. Materiaali vastaa myös valtakunnallisen sekä Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmien tavoitteisiin. Materiaalin tuokiot on suunniteltu huomioiden myönteisten oppimiskokemusten mahdollistaminen ikätasoisilla ja muokattavilla tuokio ehdotuksilla. Materiaalissa huomioin myös mm. osallisuuden sekä ajattelun kyvyn kehittämisen arvausloruissa ja peleissä. Materiaali vastasi myös itsenään vuorovaikutustaitojen tukemiseen, lasten osallisuuden mahdollistamiseen sekä lapsen ymmärryksen ja itseilmaisun tukemiseen antamalla apukeinoin kommunikointiin. Olin itse tyytyväinen materiaalin lopputulokseen jo ryhmiin sen jakaessani ja havainnoinnin aloittaessani.

Havainnoinnin tavoitteena oli nähdä, kehittävätkö tukiviittomat lasten suomen kielen taitoa, ottavatko lapset tukiviittomia käyttöönsä, millainen opetus on eniten lasten mieleen, onko materiaali käyttökelpoinen sekä mitä hyvää ja mitä kehitettävää materiaalissa olisi. Havainnointi oli jatkuva, opinnäytetyöpäiväkirjaan havaintojen kirjaamisesta oli paljon hyötyä ja koin, että sain vastaukset hakemiini kysymyksiin. Vaikka kaikki lapset eivät ottaneet tukiviittomia omaan käyttöön, koin kuitenkin, että tukiviittomat kehittivät lasten suomen kielen taitoa. On vaikea sanoa ilman vertailuryhmää, nopeutuiko monikielisten lasten suomen kielen oppiminen, mutta esimerkiksi Piippolan vaarilla oli talo -laulussa kehitys sanojen oppimisessa viittomien avulla oli huomattavaa. Eniten lasten mieleen oli arvauslorut, joiden uskon olleen mieleen niiden osallistavuuden vuoksi.

Koska havainnointi tapahtui omassa ryhmässäni, ei lapset häiriintyneet läsnäolostani ja tuokioiden lisääminen toimintaan oli helppoa. Tuokioiden aikataulutus onnistui kuitenkin helpoiten vain aamupäiviin ja olin kiinni omassa ryhmässäni koko päivän, jonka vuoksi ajan löytäminen havaintojen kirjaamiseen päivän aikana oli vaikeaa. Koen kuitenkin, että muistin havaintoni hyvin myös päivän päätteeksi. Havainnointini loppuarvio oli, että tukiviittomamateriaali oli selkeä, käyttökelpoinen ja toimiva. Omassa ryhmässäni valitsemani arjen tukiviittomat olivat hyödyllisiä ja niiden aiheittain lajittelu helpotti oikeiden kuvien etsimistä ja kuvien esille panna. Erityisesti ryhmän piirihetkillä laulut sekä lorut olivat hyödyllisimpiä ja käytinkin niitä materiaalista eniten. Valmiit lorut oli helppo ottaa tuokioilla esiin ja lapset pitivät niistä paljon. Pelien kokeilu oli tarkoitus olla huhtikuussa, mutta henkilöstöpulan ja sairastumiseni vuoksi pelien kokeilu jäi oman ryhmäni kanssa vain kertaan. Muut ryhmät eivät olleet ehtineet kokeilla pelejä. Tämän vuoksi materiaalin peleistä en saanut kerättyä aineistoa. Yhden muis-tipeli kokeilukerran kokemus kuitenkin oli, että pelien kuvat olivat toimivat ohjaajan viittossa kuvat ja antaessa tarvittaessa vihjeitä.

Huomasin itse käyttäessäni materiaalia, että sivut menevät helposti sekaisin. Jäin myös pohtimaan, että arjen tukiviittomista olisi myös voinut tehdä kaksipuoleiset kortit, jolloin oikea kuva olisi ollut isompi. Koin kuitenkin, että yksittäiset kuvat helpottavat kuvien laittoa seinille. Mietimme myös erityisopettajan kanssa yhdessä, että oikeat kuvat olisivat voineet myös

olla isolla ja viittomakuvat pienellä, mutta viittomakuvien selkeyttämiseksi päädyin pysymään ratkaisussa pitää ne isoina. Lorukortit olisivat voineet olla myös numeroidut, joka olisi helpottanut leikattujen kuvien pysymistä järjestyksessä, mutta korteissa olevien kuvien vuoksi koko materiaali olisi täytynyt järjestellä uudelleen, jonka vuoksi en lisännyt niitä lopulliseen versioon. Koin myös, että laulut ja lorut toimivat hyvin myös kokonaisina sivuina.

Alkuperäisenä suunnitelmanani oli pitää yksi pidempi yhteinen perehdytys materiaalista sitä käyttäville kasvattajille ennen materiaalin jakoa ryhmiin, mutta ryhmien eriävien aikataulujen vuoksi jouduin pitämään monta perehdytystä, joihin osallistui 1-2 työntekijää kerrallaan. Tämä vei ylimääräistä aikaa, jonka vuoksi perehdytyshetket jäi suunniteltua lyhyemmiksi. Koin kuitenkin, että perehdytyshetkillä sain kerrottua kaikki oleelliset asiat ja työntekijöille jäi aikaa kysyä myös omia kysymyksiä. Tukiviittomien mallintamiseen olisi voinut käyttää kuitenkin enemmän aikaa, sillä välillä vieraan viittoman liikkeen ymmärtäminen kuvasta on vaikeaa.

Alkuperäinen suunnitelma oli myös haastatella kaikkien pienryhmien varhaiskasvatuksen opettajia sekä päiväkodin erityisopettajaa eli yhteensä kymmentä henkilöä. Moni ryhmä ei ollut kuitenkaan ehtinyt kokeilla materiaalia poissaolojen ja henkilöstöpulan vuoksi, jonka takia vain kolme varhaiskasvatuksen opettajaa, yksi varhaiskasvatuksen lastenhoitaja sekä erityisopettaja olivat ehtineet kevään aikana kokeilla materiaalia. Esikouluryhmän varhaiskasvatuksen opettaja ei ehtinyt haastateltavaksi kevään aikana, jonka vuoksi kokemukset sormiaakkosten käytöstä jäi kokonaan. Haastattelut oli myös tarkoitus tehdä suullisesti, joka olisi mahdollistanut vapaamuotoisempia haastatteluja, mutta aikatauluongelmien vuoksi osa haastatteluista pidettiin kirjallisena. Koin kuitenkin, että sain haastatteluista kerättyä materiaalista tarpeeksi kattavasti kokemuksia, joiden avulla sain muokattua materiaalia vielä käyttökelpoisemmaksi.

Kaikki haastateltavani kokivat tukiviittomamateriaalin helppokäyttöisenä, monipuolisena, toimivana, selkeänä sekä henkilöstön ja lasten tarpeisiin vastaavana. Tukiviittomamateriaalin koettiin lisäävän lasten keskittymistä toimintaan sekä nopeuttavan tuokioiden suunnittelua ja valmistelua. Positiivisina asioina materiaalissa nähtiin myös tieto-osuus, tunneviittomat, laulu- ja lorumateriaali sekä vinkit tukiviittomamateriaaleja sisältävistä sivustoista. Materiaalin nähtiin olevan hyvä paketti erityisesti sellaiselle, joka ei ole käyttänyt aikaisemmin tukiviittomia, mutta myös toisaalta hyvä paketti tukiviittomien mieleen palauttamiseen sellaiselle, joka oli jo käyttänyt aiemmin tukiviittomia. Myös haastatteluista kehittämisideana nousi sivunumeroiden ja sisällysluettelon lisääminen materiaaliin, jonka vuoksi lisäsin ne vielä lopulliseen versioon. Kehittämisideaksi nousi myös peilin käyttö tukiviittomia harjoitellessa, jonka lisäsin materiaalin ohjeisiin. Haastatteluissa kehittämisideana nähtiin myös pidempi koulutus tukiviittomista. Haastateltava toi kuitenkin jo itse haastattelussa esiin, ettei tämä olisi ollut kiireisen varhaiskasvatusarjen keskellä kovin realistista.

Jatkokehittämisideoina näkisin, että tekisin materiaalissa olevista kuvista isommat ja numeroisin ne. Pitäisin tukiviittomista myös mahdollisuuksien mukaan pidemmän koulutuksen, johon tekisin oman koulutusmateriaalin. Voisin tehdä materiaalista myös nettiversion, jota käytettäisiin esimerkiksi tabletin välityksellä. Silloin materiaaliin voisi lisätä oikeita linkkejä, joka nopeuttaisi niiden löytämistä ja pitkää materiaalia ei tarvitsisi tulostaa, joka olisi ekologisempaa. Nettiversion viittomia ei kuitenkaan pystyisi lisätä seinille, ja viittomien etsimiseen kuluisi enemmän aikaa, jonka vuoksi hyödyntäisin kuitenkin molempia versioita.

Haastatteluiden ja havainnoinnin loppuarviona koen, että tukiviittomamateriaali oli onnistunut. Oma kiinnostuksen kohde ja kokemus alalta hyödyttivät paljon opinnäytetyön teossa ja koen, että raportista sekä materiaalista tuli molemmista lopulta monipuolisia, tietoa antavia ja hyödyllisiä. Opinnäytetyön tavoitteet luoda Veturin päiväkotiin mahdollisimman helppokäyttöinen ja selkeä materiaali, jota pystyisi hyödyntämään kaikissa päiväkodin ryhmissä sekä tukiviittomien käytön lisääminen päiväkodissa toteutuivat. Oman ja haastateltavien kokemus oli, että materiaali oli käyttökelpoinen ja selkeä. Kaikki haastateltavat toivat myös esiin aikovansa käyttää tukiviittomia myös jatkossa suomen kielen opetuksen tukena.

Mielestäni tämä opinnäytetyö on hyödyllinen lisä sekä Veturin päiväkotiin että koko varhaiskasvatuksen maailmaan. Jokaisella lapsella tulee olla mahdollisuus oppia oman maansa valtakieli sekä kommunikoida ja ilmaista itseään jo ennen uuden kielen oppimista, joihin tällä opinnäytetyölläni tuon yhden mahdollisen apukeinon. Opinnäytetyölläni toivonkin lisääväni tietoa tukiviittomien käytöstä myös laajemmin ja sen myötä lisääväni tukiviittomien käyttöä monikielisten lasten kanssa. Toivon myös, että tulevaisuudessa tukiviittomien käytön hyötyjä monikielisten lasten kanssa tutkittaisiin laajemmin ja sen myötä lisättäisi tietoa aiheesta.

Lähteet

Painetut

Alijoki, A. 2011. Lapsen tuen tarve kielellisessä kehityksessä ja siihen vastaaminen varhaiskasvatuksen keinoin. Teoksessa Nurmilaakso, M. & Välimäki, A.-L. (toim.) Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 77-85.

Dindar, K., Huttunen, K. & Koivula, M. 2020. Sosiaaliset taidot, tunteet ja ryhmässä toimiminen. Teoksessa Niemitalo-Haapola, E., Haapala, S. & Ukkola, S. (toim.) Lapsen kielenkehitys. Vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys. Jyväskylä: PS-kustannus, 225-246.

Halme, K. 2011. Maahanmuuttajataustaisten lasten kielikasvatus varhaiskasvatuksesta esiopetukseen. Teoksessa Nurmilaakso, M. & Välimäki, A.-L. (toim.) Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 86-101.

Halme, K. & Vataja, A. 2011. Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja esiopetus. Helsinki: Tammi.

Huhtanen, K. 2011a. Mitä kommunikointi on? Teoksessa Huhtanen, K. (toim.). Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät Suomessa. Espoo: Oppimateriaalikeskus Opik, 12-25.

Huhtanen, K. 2011b. Kommunikointi elein ja viittomin. Teoksessa Huhtanen, K. (toim.). Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät Suomessa. Espoo: Oppimateriaalikeskus Opik, 27-31.

Ketonen, R., Launonen, K., Ikonen, A., Salmi, P., Palmroth, A., Röman, M. & Mattinen, A. 2014. Kieli ja viestintä. Teoksessa Siiskonen, T., Aro, T., Ahonen, T. & Ketonen, R. (toim.). Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. 4. painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 201-225.

Kivijärvi, T. 2020. Vieras- ja monikielisen lapsen ja perheen tukeminen. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.). Varhaiskasvatuksen käsikirja. 5. painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 255-267.

Korpijaakko-Huuhka, A.-M. & Launonen, K. 2009. Johdanto. Teoksessa Launonen, K. & Korpijaakko-Huuhka, A.-M. (toim.). Kommunikoinnin häiriöt: syitä, ilmenemismuotoja ja kuntoutuksen perusteita. 7. painos. Helsinki: Gaudeamus, 9-17.

Launonen, K. 2011. Viittomien käyttö kielen ja kommunikointitaitojen kehittämisessä. Teoksessa Huhtanen, K. (toim.). Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät Suomessa. Espoo: Oppimateriaalikeskus Opik, 32-39.

Malinen, H. 2019. Anna lapselle ääni. Kieli- ja kulttuuritietoisuuden voima varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Merikoski, H. 2011. Viittomat, kuvat ja piirtäminen viestinnän tukena lapsen arjessa. Teoksessa Huuhtanen, K. (toim.). Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät Suomessa. Espoo: Oppimateriaalikeskus Opik, 122-125.

Ojanen, M. 2005. Viittomat puheen ja kielenkehityksen tukena. Teoksessa Aivohalvaus- ja dysfasialiitto ry (toim.) Viittis. Viittomia perheille. 2. painos. Tampere: Aivohalvaus- ja dysfasialiitto ry.

Ruokonen, I. 2011 Musiikin monet kielet. Teoksessa Nurmilaakso, M. & Välimäki, A.-L. (toim.) Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, 63-69.

Smolander, S. 2020. Monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kasvaminen. Teoksessa Niemitalo-Haapola, E., Haapala, S. & Ukkola, S. (toim.) Lapsen kielenkehitys. Vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys. Jyväskylä: PS-kustannus, 337-359.

Tulonen, S. & Salonen, M. 2005. Vinkkejä viittomiseen ja tämän materiaalin käyttöön. Teoksessa Aivohalvaus- ja dysfasialiitto ry (toim.) Viittis. Viittomia perheille. 2. painos. Tampere: Aivohalvaus- ja dysfasialiitto ry.

Vilkkä, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Sähköiset

Alantie, S., Korpajaakko-Huuhka, A.-M. & Rantala, L. 2017. Englannin kielen vaikutuksia kuusi-vuotiaiden suomea ja englantia omaksuvien lasten sammakkotarinoissa. Puhe ja kieli, 37:1, 23-42. Viitattu 9.1.2023. [Englannin kielen vaikutuksia kuusivuotiaiden suomea ja englantia omaksuvien lasten sammakkotarinoissa - pdf \(journal.fi\)](#)

Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettisen suositukset 2022. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. Viitattu 13.6.2023. [*AMMATTIKORKEAKOULUJEN OPINNÄYTETÖIDEN EETTISET SUOSITUKSET 2020.pdf \(arene.fi\)](#)

Arkkila, E., Smolander, S. & Laasonen, M. 2013. Monikielisuus ja kielellinen erityisvaikeus. Duodecim, 129 (2), 200-207. Viitattu 16.3.2023. [Monikielisuus ja kielellinen erityisvaikeus \(duodecimlehti.fi\)](#)

Goodwyn, S., Acredolo, L. & Brown, C. 2000. Impact of Symbolic Gesturing on Early Language Development, *Journal of Nonverbal Behavior*, 24, 81-103. Viitattu 6.1.2023. [Impact of Symbolic Gesturing on Early Language Development | SpringerLink](#)

Haukilehto, M. 2021. Puheen ja kielen kehityksen vaikeudet lapsella. *Duodecim terveystietokirjasto*. Viitattu 9.2.2023. [Puheen ja kielen kehityksen vaikeudet lapsella - Terveystietokirjasto](#)

Honko, M. & Mustonen, S. 2020. Miten monikielisyys ja kielitietoiset toimintatavat koetaan varhaiskasvatuksessa? *Varhaiskasvatuksen Tiedelehti*, 9 (4), 522-550. Viitattu 10.1.2023. [*114145-Article Text \(with author details\)-221708-1-10-20220203.pdf](#)

Huhtinen, H. Kaksikielisyys on mahdollisuus, ei itsestäänselvyys. *Kielikello* 4/2016. Viitattu 16.3.2023. [Kaksikielisyys on mahdollisuus, ei itsestäänselvyys - Kielikello](#)

Kieli-, kulttuuri- ja katsomustietoisien varhaiskasvatuksen käsikirja 2021. Vantaan kaupunki. Viitattu 30.12.2022. [x \(vantaa.fi\)](#)

Kotimaisten kielten keskus 2023. Kielen asemaan liittyvät termit hallinnossamme -sanasto. Viitattu 7.3.2023. [Vieraskielinen - Kotimaisten kielten keskus \(kotus.fi\)](#)

Launonen, K. 2007. Monikielisuuden haasteet kielihäiriöiden tunnistamisessa ja kuntoutuksessa. Havaintoja ja keskusteluja. *Virittäjä* 2/2007, 240-243. Viitattu 16.3.2023. [*viritt2_2007.indd \(kotikielenseura.fi\)](#)

Launonen, K. 2015. Tukiviittomia opitaan kieltä käyttämällä. *Verraton - ADHD:n ja kehityksellisen kielihäiriön erikoislehti*. Aivoliitto. Viitattu 9.2.2023. [Tukiviittomia opitaan kieltä käyttämällä | Aivoliitto](#)

Papunet 2019. Viittominen vahvistaa puhetta. Viitattu 4.1.2023. [Viittominen vahvistaa puhetta | Papunet](#)

Papunet 2020. Tukiviittomat kommunikoinnissa. Viitattu 30.12.2022. [Tukiviittomat kommunikoinnissa | Papunet](#)

Papunet 2023. Miten kommunikointi ja kieli kehittyvät? Viitattu 27.2.2023. <https://papunet.net/tietoa/miten-kommunikointi-ja-kieli-kehittyvat>

Pehrsson, M. 2010. Främjar det utvecklingen? Läs- och skrivutveckling med svenska handalfabetet och tecken som stöd. *Etnografisk studie i förskoleklass*. Spreadthesign. Viitattu 11.2.2023. [Främjar det utvecklingen - rapport.doc \(live.com\)](#)

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2023a. Teemahaastattelu. *KvaliMOTV*. Viitattu 3.6.2023. [KvaliMOTV - 6.3.2 Teemahaastattelu \(tuni.fi\)](#)

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2023b. Havainnointi. KvaliMOTV. Viitattu 15.5.2023. [KvaliMOTV - 6.4 Havainnointi \(tuni.fi\)](#)

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2023c. Strukturoitu ja puolistrukturoitu haastattelu. KvaliMOTV. Viitattu 4.6.2023. [KvaliMOTV - 6.3.3 Strukturoitu ja puolistrukturoitu haastattelu \(tuni.fi\)](#)

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2023d. Litterointi. KvaliMOTV. [KvaliMOTV - 7.2.1 Litterointi \(tuni.fi\)](#)

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2023e. Teemoittelu. KvaliMOTV. [KvaliMOTV - 7.3.4 Teemoittelu \(tuni.fi\)](#)

Siiskonen, T. 2018. Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. Opetushallitus. Viitattu 30.12.2022. [Esityksen aloitussivun otsikko, max 3 riviä Calibri Bold \(oph.fi\)](#)

Siun sote 2022. Monikielisyys ja kielenkehitys. Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymä. Viitattu 1.1.2023. [Monikielisyys ja kielen kehitys - siunsote.fi](#)

Sivonen, L., Nybacka, A., Kolu, M., Pulju, M., Lukkaroinen, A.-M., Isomäki, A., Tennilä, T. & Meriläinen, E. 2019. Tukiviittomia lapsen arkeen. OYS - Oulun yliopistollinen sairaala. YouTube. [\(1\) Tukiviittomia lapsen arkeen - YouTube](#)

Sosiaali- ja terveysalan eettinen perusta 2011. ETENE-julkaisuja 32. Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta. Viitattu 3.6.2023. [ETENE-julkaisuja+32+Sosiaali-+ja+terveysalan+eettinen+perusta.pdf](#)

Suomi.fi 2021. Suomi toisena kielenä opetus varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Viitattu 01.1.2023. [Suomi toisena kielenä opetus varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa - Suomi.fi](#)

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakkoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. Viitattu 10.6.2023. [*Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakkoarviointi Suomessa \(tenk.fi\)](#)

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkauspäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Viitattu 11.6.2023. [*HTK_ohje_2012.pdf \(tenk.fi\)](#)

Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma 2022. Vantaan kaupunki. Viitattu 11.5.2023. [Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma 2022 \(opintopolku.fi\)](#)

Vantaa 2023a. Varhaiskasvatus Vantaalla. Viitattu 11.5.2023. [Varhaiskasvatus Vantaalla | Vantaa](#)

Vantaa 2023b. Veturin päiväkot. Viitattu 12.5.2023. [Veturin päiväkot | Vantaa](#)

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Viitattu 12.5.2023. [Varhaiskasvatuslaki 540/2018 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®](#)

Viittomat kommunikoinnissa 2022. Papunet. Viitattu 4.1.2023. [viittomat_kommunikoinnissa_netti.pdf \(papunet.net\)](#)

Liitteet

Liite 1: Tukiviittomamateriaali	44
Liite 2: Tutkimuslupa	70
Liite 3: Työntekijöiden haastattelurunko	73

Liite 1: Tukiviittomamateriaali

Tukiviittoma- materiaali

Sisällys:

Tietoa ja ideoita	2
Tukiviittomia arkeen	3
Loruja ja arvausleikkejä	11
Ohjeet ja kuvat peleihin	23
Sormiaakkoset	27

Tietoa ja ideoita:

Tukiviittomat ovat viittomakielen viittomia, joita käytetään apuna puhutun kielen rinnalla. Tukiviittomat tukevat ja edistävät puhutun kielen kehitystä sekä puheilmaisua. Tukiviittomilla ilmaistaan viestin kanalta keskeisimmät avainsanat puhutun lauseen mukaisessa järjestyksessä.

Viittomien käyttäminen on monelle lapselle helpompaa kuin puheen tuottaminen ja siksi lapset usein oppivat viittomia nopeammin kuin sanoja. Tukiviittomien käyttö ei heikennä lapsen puhetta eikä kielenkehitystä. Usein tukiviittomien käyttö lisää lapsen puheen yrityksiä sekä auttaa lasta hahmottamaan asioita kielellisinä symboleina. Myös lapsen turhautuminen voi usein vähentyä, kun lapsi saa tukiviittomista keinoja ilmaista itseään.

Viittomia on usein helpompi hahmottaa, sillä kuulohavainnon hahmottaminen on usein vaikeampaa kuin näköhavainnon, johon viittomien ymmärtäminen perustuu. Viittoessa yhdistyvät myös lihastunto, kosketus ja liike. Liikkeestä syntyvä rytmi tallentuu muistiin ja palautuu muistista monikanavaisemmin ja siksi viittomat ovat helpommin muistettavissa kuin puhuttu kieli. Viittominen vaikuttaa myös puheilmaisun rakenteeseen myönteisesti, sillä viittoja vaistomaisesti hidastaa puhettaan, lyhentää lauseitaan ja painottaa viitottuja sanoja sekä tarvittaessa myös selkiyttää ääntämistä.

(Lähteinä Papunet ja Papunetin Viittomat kommunikoinnissa -opas)

Aikataulu:

Ensimmäisellä viikolla lasten kanssa voi tutustua tukiviittomiin, käydä viittomakuvia läpi, laulaa Kielinupun lauluja sekä lorutella alemmaa löytyviä loruja. Toisella viikolla näiden lisäksi voi lasten kanssa pelata muis-
tipeliä.

Kolmannella viikolla lasten kanssa voi aiempien lisäksi pelata yhdistä oikein -peliä ja neljännellä viikolla sanojen arvaus -peliä.

Aikataulussa on hyvä edetä lasten taito- ja ikätaso huomioiden.

Materiaaleja:

Papunet sivulta löytyy paljon tietoa ja kuvia viittomista sekä valmiita viitottuja loruja ja lauluja.

Pikku Kakkosen viitottuja loruja

YouTubesta:

Kielinuppu-kanavan viitottuja lauluja: ”Kello on yksi”, ”Hyönteiset”, ”Eilen, tänään, huomenna”, ”Molemmat”, ”Minä autan sinua”, ”Missä on sun silmät?”, ”Kiukun kesytys”, ”Kuukausilaulu”, ”Miltä tuntuu näl-
lesta?”, ”Liikutaan”, ”Hienoja sanoja on paljon”.

Käsi- ja puhe -kanava, josta löytyy paljon viittomia ohjeistettuna sekä muutamia viitottuja lauluja.

Tukiviittomia lähihoitajalle -video

Paputuubi

Tukiviittomia arkeen:

Valitse näistä viittomista alkuun noin 10-15 parhaiten omaan ryhmääsi sopivaa viittomaa, joita arjessa esiintyisi eniten. Viittomia valitessa on hyvä ottaa huomioon myös lasten mielenkiinnonkohteet. Viittomien läpikäymisen voi aloittaa esittelemällä lapsille viittomakuvat, värittämällä niitä yhdessä lasten kanssa samalla kertoen ja näyttäen viittoman sekä esimerkiksi jakamalla viittomia kategorioittain. Viittomakuvia voi liimailla paikkoihin, missä viittomaa esiintyy eniten esimerkiksi vaateviittomat lokeroiden lähelle, ruokaviittomat ruokapöydän lähelle ja leikkisanat leikkihuoneeseen.

Käytä kutakin viittomaa puheen tukena aina silloin, kun muutenkin käytät kyseistä sanaa. Viito lauseesta avainsanat. Esimerkiksi lauseesta ”Laitetaan kurahousut, koska ulkona sataa vettä” voi viittoja sanat ”kurahousut”, ”ulkona” ja ”sataa”

Tukiviittomien harjoittelun apuna voi käyttää myös peiliä.

Kehonosat hoituvat helpoiten näyttämällä.

Kyllä ja ei viittomia voi käyttää myös peukuilla tai päänliikkeillä, jos lapsi on jo omaksunut ne paremmin.

Tunneviittomiin on tärkeä lisätä myös sanoittaminen, ilmeet ja eleet tukemaan viittoman ymmärtämistä.

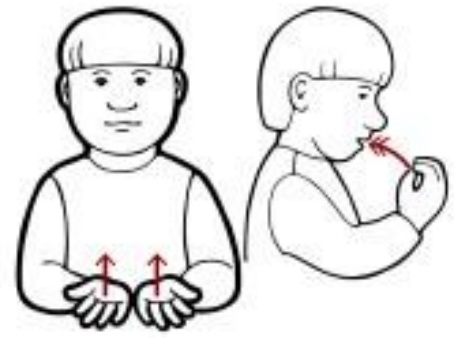
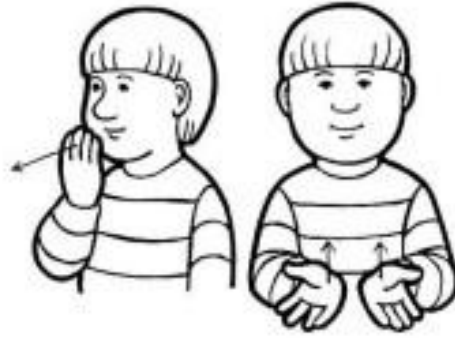
Kuvien jälkeen löytyy vielä muutama valmis lause arkeen.

päiväkoti

hyvää huomenta

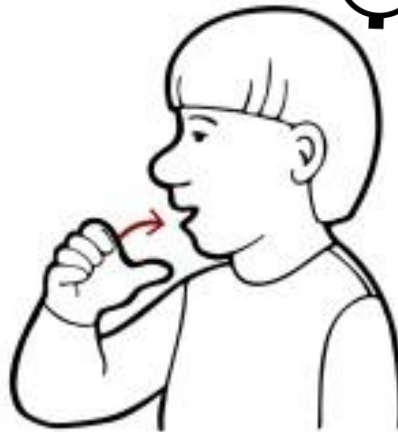
aamupala

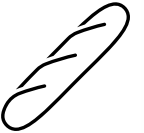
syödä

juoda

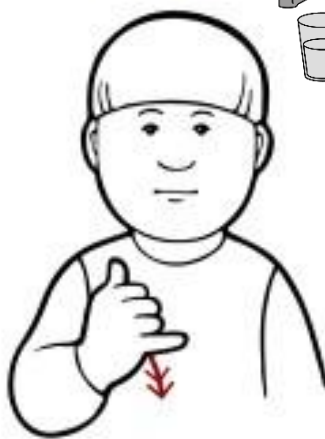
leipä

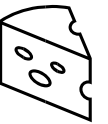
maito

vesi

juusto

pastilli

puuro

keitto

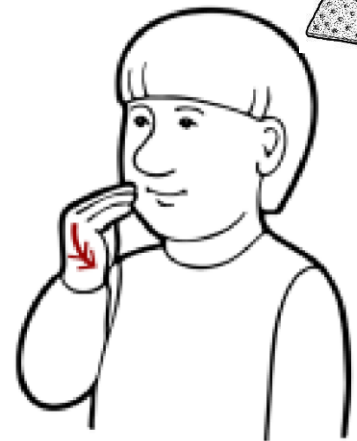
peruna

kastike

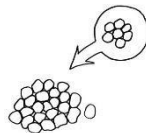
näkkileipä

haluta

lisää

paljon

vähän

kiitos

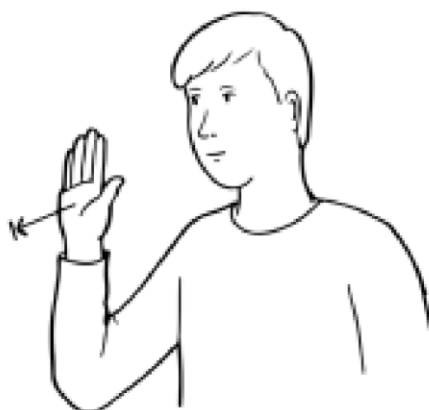
ole hyvä

anteeksi

odota/älä/seis

tule

seisoa

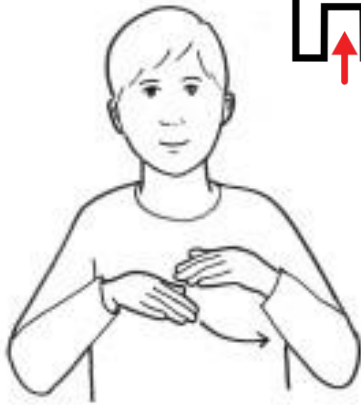
istua

ulos

sisään

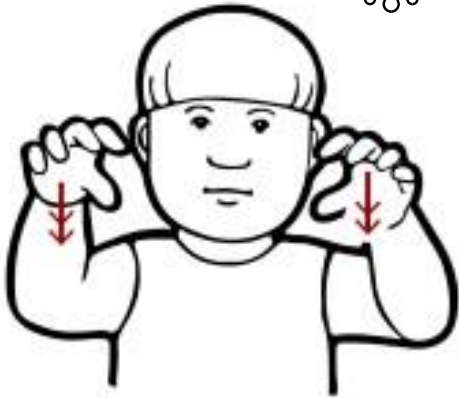
kuuma

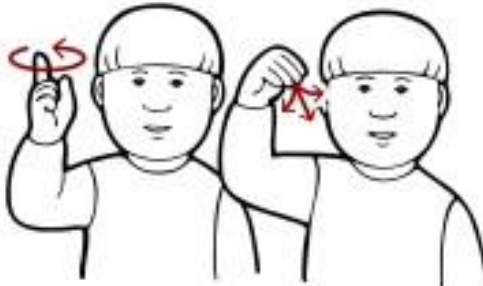
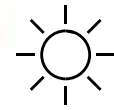
kylmä

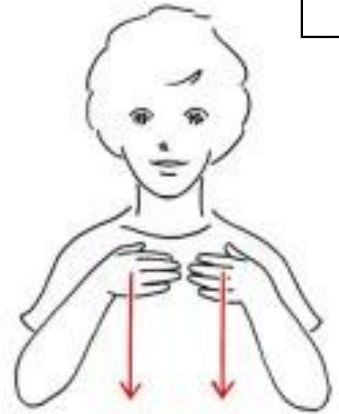
sataa

aurinko

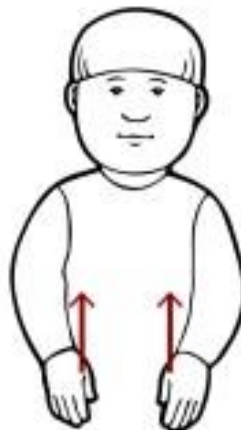
paita

sukat

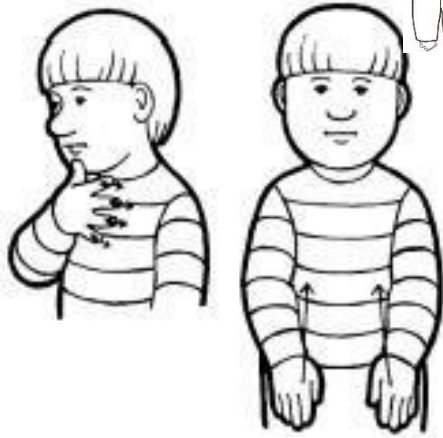
housut

takki

kurahousut

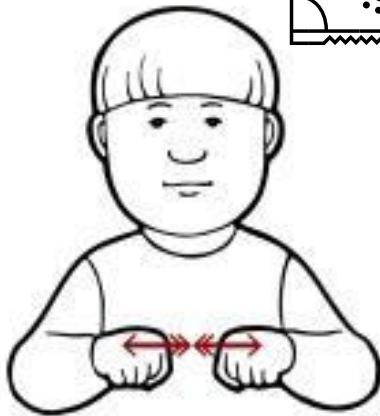
haalari

hattu

kengät

hanskat

ei

Kyllä

nälkä

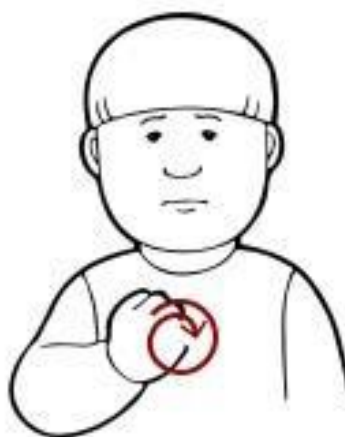
pelottaa

iloinen

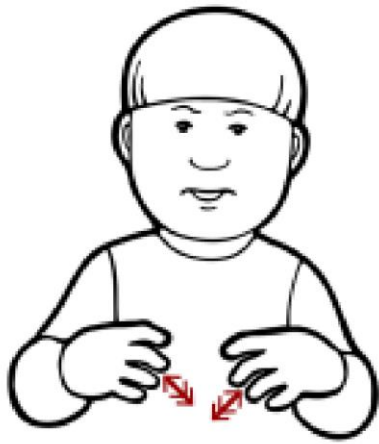
surullinen

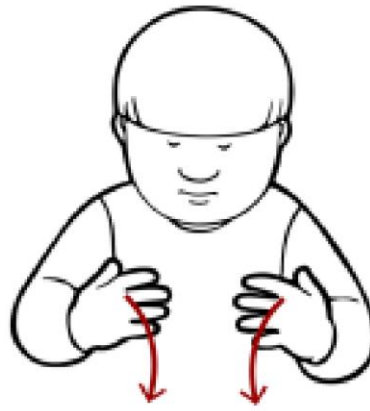
ikävöidä

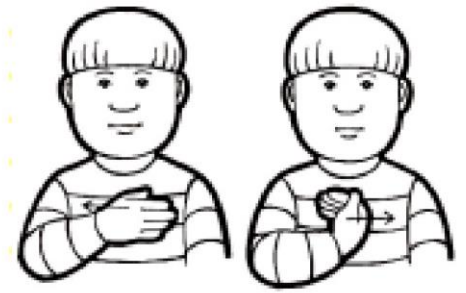
vihainen

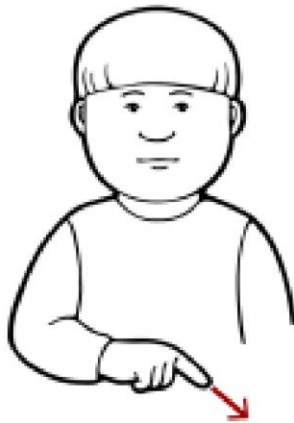
väsynyt

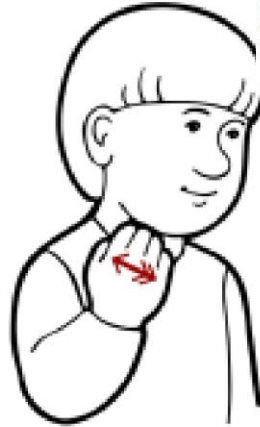
vessa

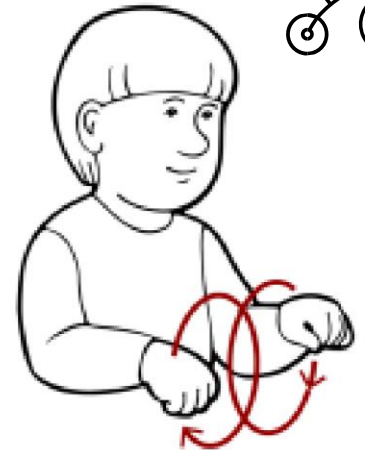
pissata

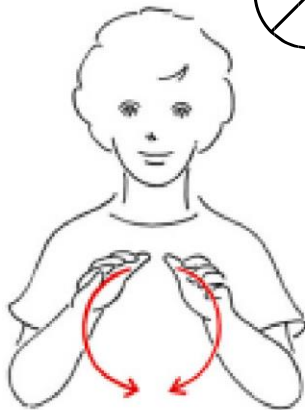
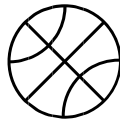
leikkiä

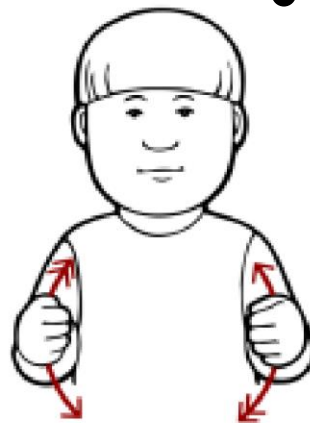
pyörä

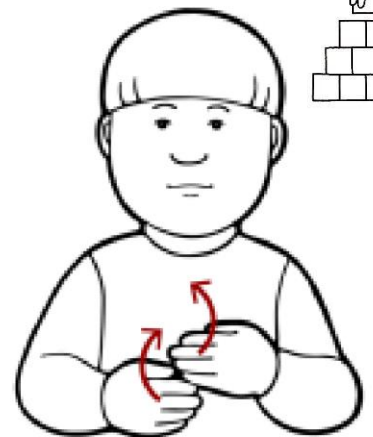
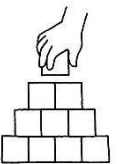
pallo

auto

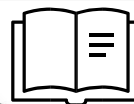
rakentaa

palapeli

kirja

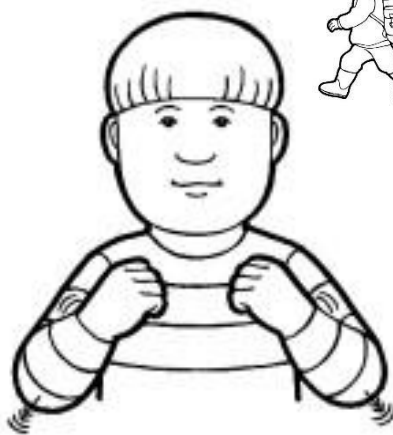
piirtää

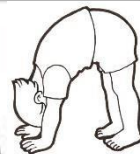
musiikki

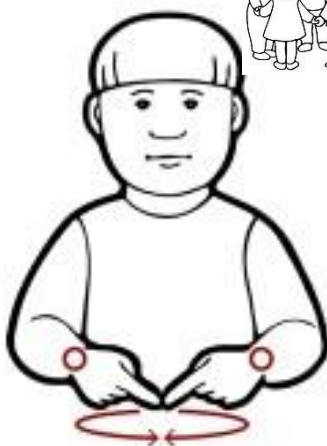
retki

jumpa

piiri

hiljaa

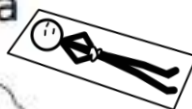
herätä

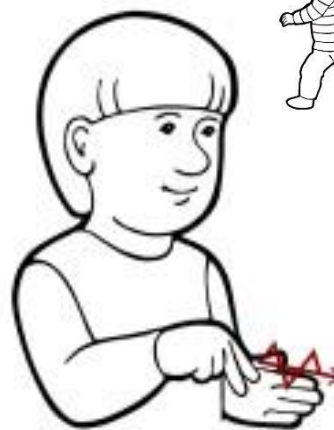
nukkua

maata

kävellä

juosta

hyppiä

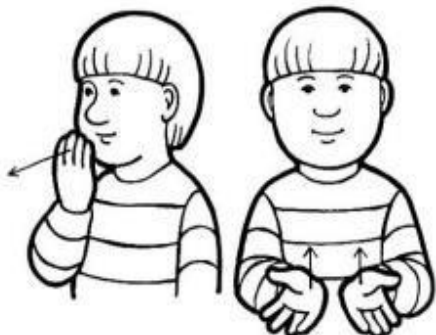

heihei

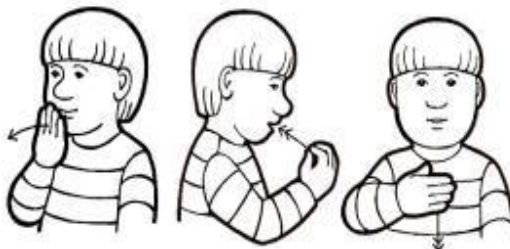

Valmiita lauseita:

Hyvää huomenta.

Hyvää ruokahalua.

Aloitetaan

aamu/ruoka "piiri".

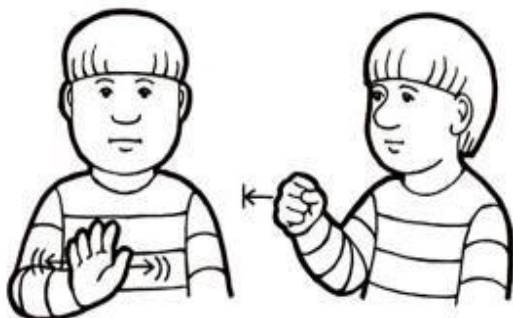
"Haluatko ...?"

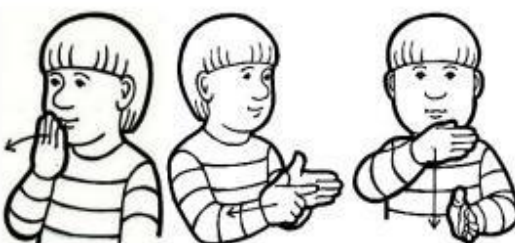
Ei haittaa.

Älä lyö.

Hyvää viikonloppua.

Loruja ja arvausleikkejä:

Alla on viisi valmiiksi viitottua lorua. Viitottavat sanat ovat lainausmerkeissä.

Ensimmäisenä löytyy kaikille tuttu "Piippolan vaarilla oli talo" -laulu. Sen jälkeen sataa sataa -loru, jossa harjoitellaan vaatteiden viittomia. Lopuksi on kolme arvauslorua, joissa lasten voi antaa arvata lorun mukaan joko väri, liike tai tunne.

Lorujen kuvista voi tehdä kortit tai käyttää sellaisenaan. Lasten kanssa voi myös värittää kuvia ja värityksen yhteydessä jutella viittomista. Väriloruun voi myös värittää oikeat värit viittomien viereen.

Voit käyttää lasten kanssa myös valmiita viitottuja loruja tai lauluja, jollaisia ovat esimerkiksi:

"Aurinko aurinko lettuja paistaa"

"Tuiki tuiki tähtönen"

"Viisi pientä ankkaa"

""Piippolan "vaarilla"

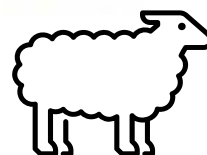
oli "talo" hiiala hiiala hei.

"vaari" se hoiteli""...

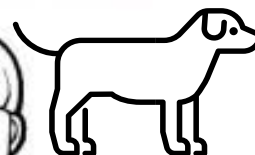
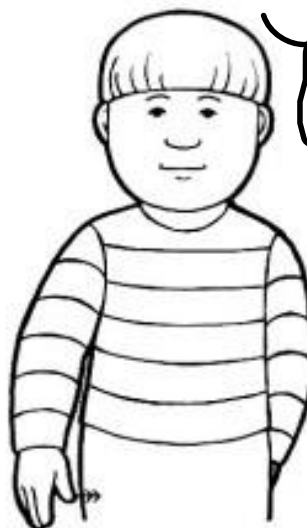
"lampaitansa" (mää mää)

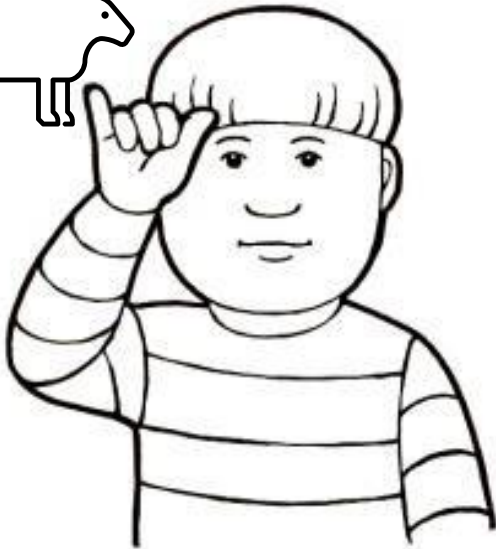
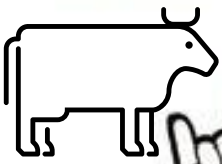
"kissojansa" (mau mau)

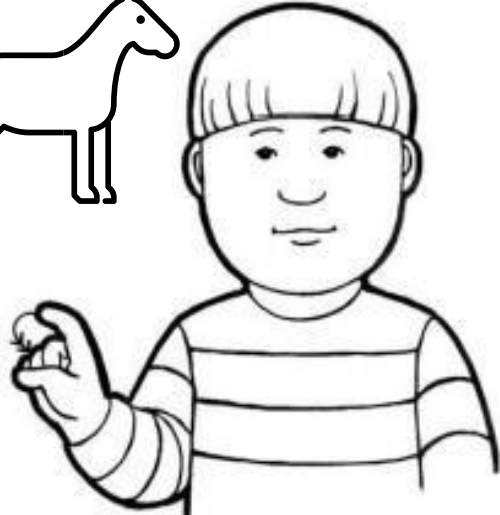
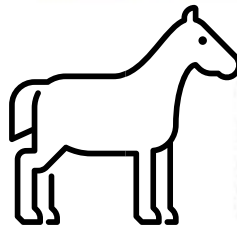
"koiriansa" (hau hau)

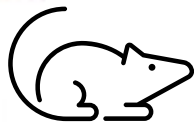
"lehtiänsä" (ammuu ammuu)

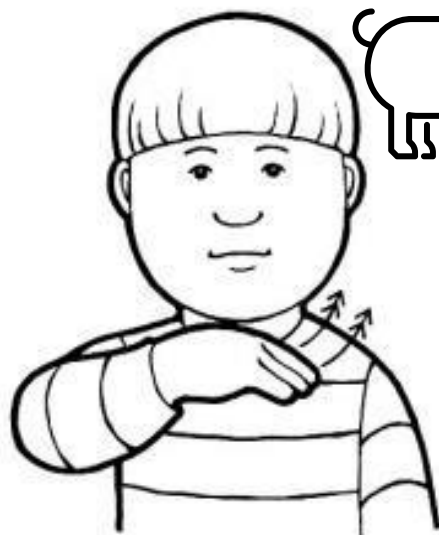
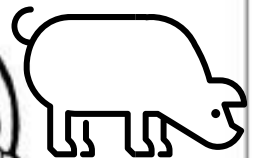
"hevosiansa" (ihahaa ihahaa)

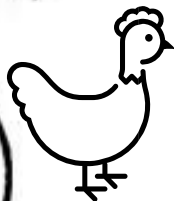
"hiiriänsä" (piip piip)

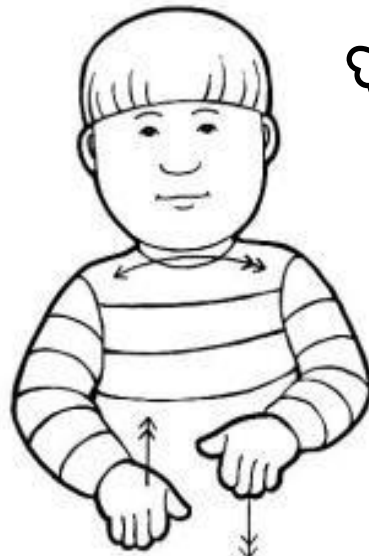
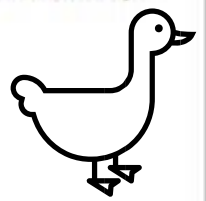
"possujansa" (röh röh)

"kanojansa" (kot kot)

"ankkojansa" (kvaak kvaak)

Sataa sataa-loru:

<p>"sataa" "sataa"</p> 	<p>"kylmä" on,</p> 	<p>mutten ole "onneton".</p>
<p>Sillä päälläni on "kurahousut"</p> 	<p>ja "takki",</p> 	<p>"hanskat",</p>
<p>"saappaat"</p> 	<p>ja "lakki".</p> 	<p>"sataa" "sataa"</p>
<p>"kylmä" on,</p> 	<p>mutta silti "kivaa" on, sillä ulkona on "lystiä"</p> 	<p>lätäköissä "hyppiä".</p>

Liikeloru: (lasten voi antaa arvata liikkeit)

Kun minä "jonotan", minä...

seison,

Kun piirillä vuoroani "odotan",
minä...

istun.

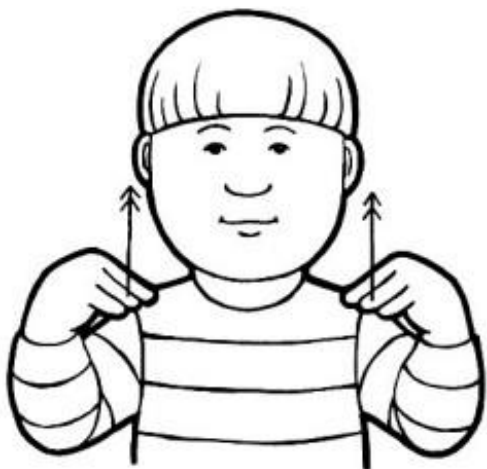
Lätäkössä "ihanassa", minä...

hypin,

"jumppa"salissa tilavassa, minä...

juoksen.

Kun menen "nukkumaan", minä...

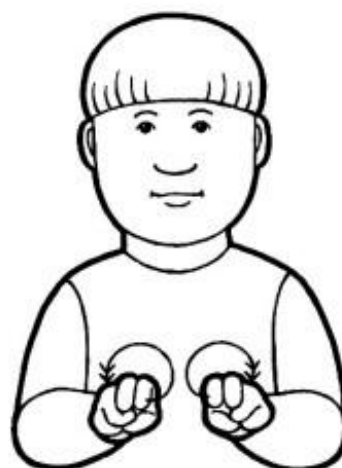
makaan,

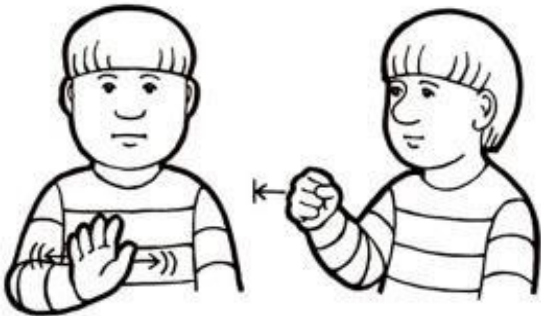

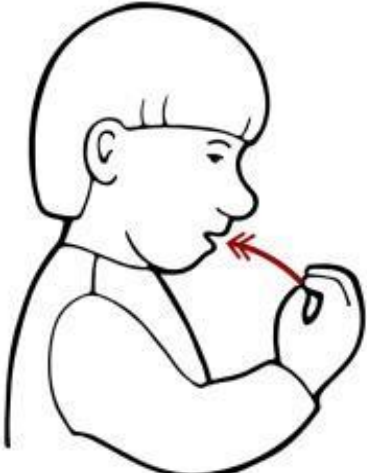

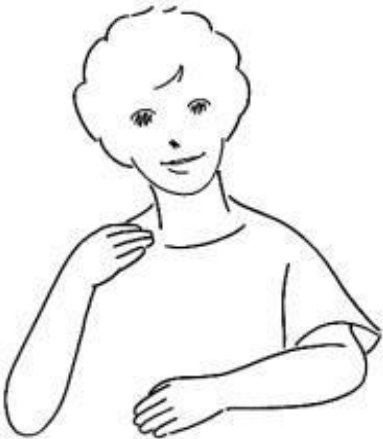

Kun "musiikkia" kuulla saan,
minä...

tanssin.

Tunneloru: (lasten voi antaa arvata tunteet)

<p>Kun kaveri aikoo "lyödä", olen...</p> 	<p>vihainen.</p>
<p>Kun haluaisin "syödä", olen...</p> 	<p>nälkäinen.</p>
<p>Kun kaveri mua "halaa", olen...</p> 	<p>iloinen.</p>

Kun näen unta "pahaa", olen...

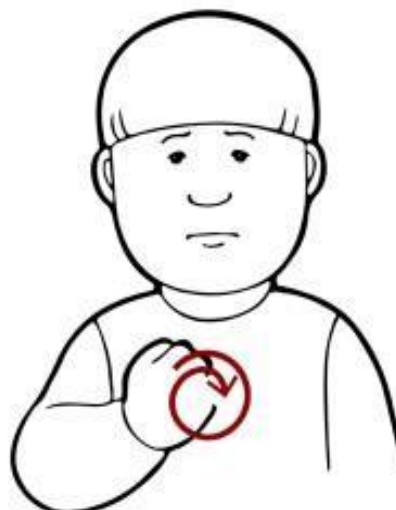
peloissaan.

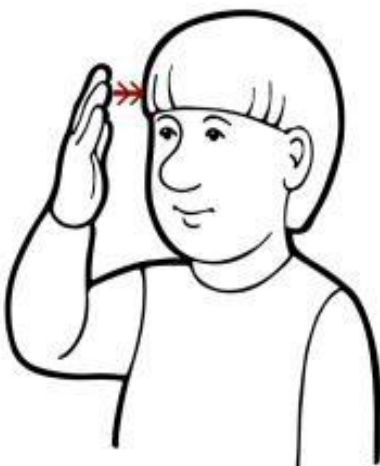
Kun koti-"ikävä" hiertää, olen...

surullinen.

Kun tahtoisin jotain "tietää",
olen...

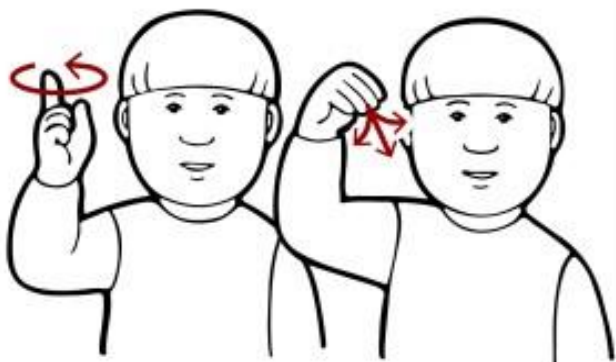

utelias.

Väriloru: (lasten voi antaa arvata värit)

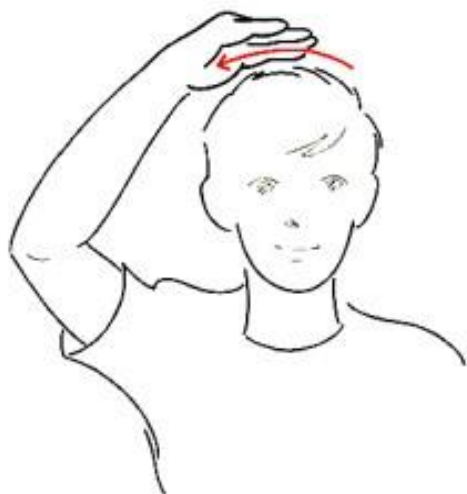
"Aurinko" on...

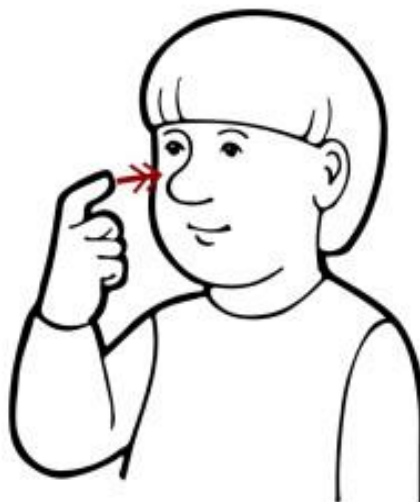
keltainen,

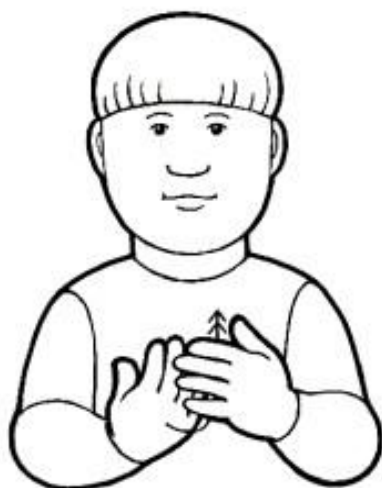
"Taivas" pilvetön taas...

sininen.

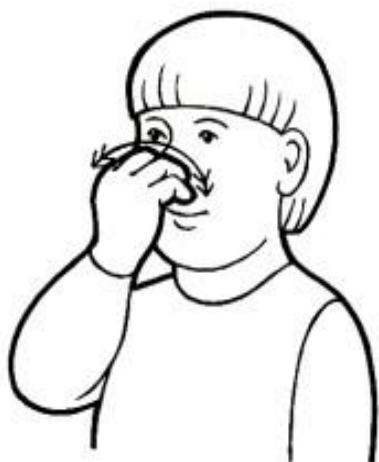
Ulkona "ruoho" kasvava...

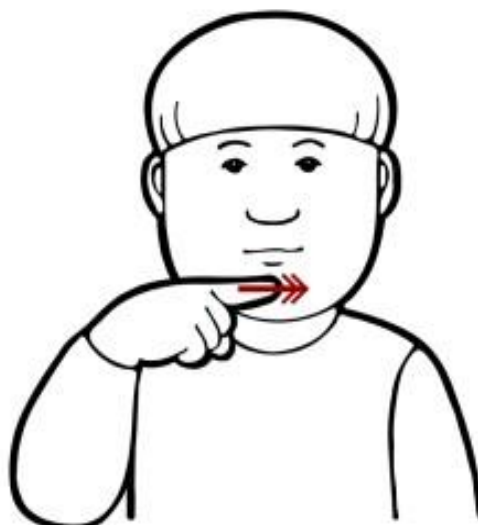
vihreä,

Kun taas "mansikka" marja
mahtava....

punainen.

Puussa kasvava hedelmä
"mandariini"...

oranssi,

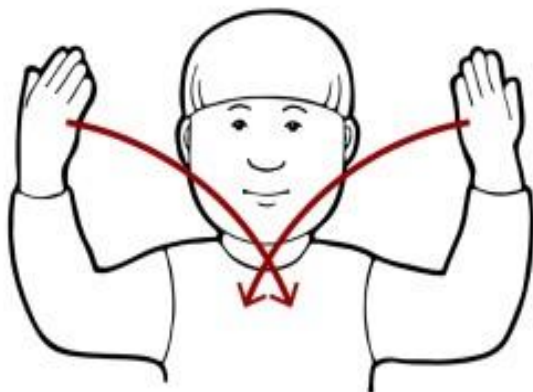
Ulkona kolossa pienen pieni
"hiiri"...

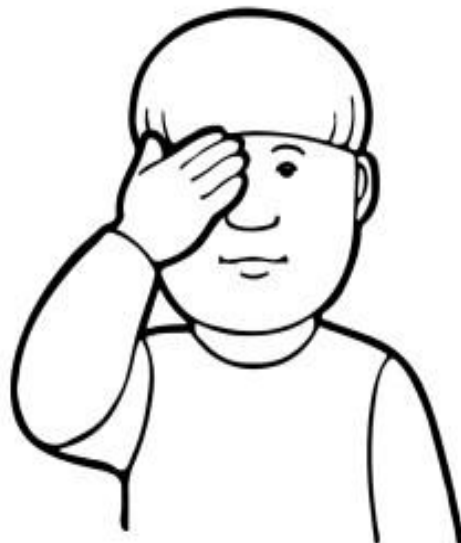
harmaa.

"Yö" hyvin hyvin pimeä....

musta,

"Lammas" pehmoinen ja sileä...

valkoinen.

Ohjeet ja kuvat peleihin:

Alla olevat kuvat voi leikata, värittää ja laminoida lasten kanssa yhdessä.

Muistipeli:

Tukiviittomamuistipeliä pelataan samaan tapaan kuin muitakin muistipelejä. Lapset nostavat vuorollaan pöydällä kuvapuoli alaspäin olevista korteista kaksi korttia ja saadessaan parin lapsi saa kortit itselleen ja saa avata uudet kortit. Pareina toimii viittomakuva sekä vastaava oikea kuva. Aikuinen viitto viittomat aina korttien auetessa. Kaikkia kuvia ei tarvitse käyttää, vaan voitte valita lasten kanssa omat suosikki-viittomat peliin.

Yhdistä oikein:

Yhdistä oikein -pelissä käytetään viittomakuvia sekä kuvakortteja. Peliä pelataan loton tyylistä, niin että noin 1-4 lapselle jaetaan 3-6 kuvakorttia ja lasten tehtävänä on etsiä vuorollaan pöydältä kuvapuoli ylöspäin tai alaspäin olevista korteista oikea viittomakuva. Aikuinen viittoo apuna lapsen arvaamia viittomia.

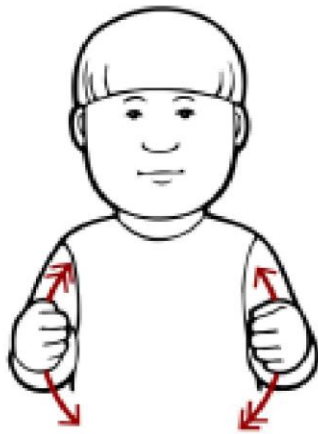
Arvauspeli:

Arvauspelissä tarkoituksena on käyttää viittomakuvia, joissa ei näy oikeita kuvia. Arvauspelissä aikuinen esimerkiksi aamupiirillä viitto yhden viittoman sekä näyttää viittoman kuvaa ja antaa ensimmäisenä viittaavan lapsen arvata, mitä viittoma tarkoittaa. Jos lapsi arvaa oikein, saa lapsi kortin ja jos ei, menee vuoro seuraavalle.

Arvauspeliä voi myös pelata niin, että kortit laitetaan pöydälle kuvapuolet alaspäin. Jokainen nostaa vuorollaan yhden kortin ja koittaa arvata, mitä viittoma tarkoittaa (aikuinen viitto viittoman samalla). Lapsi saa taas oikein arvatessaan kortin itselleen tai väärin arvatessaan laittaa kuvan takaisin pöydälle kuvapuoli alaspäin. Pelin voittaa se, jolla on korttien loppuessa eniten kortteja.

Molemmissa arvauspeleissä viittomien on hyvä olla jo tuttuja.

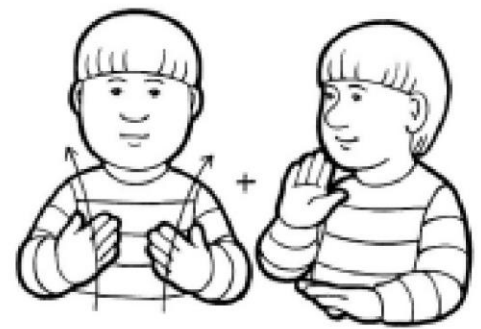
auto

auto

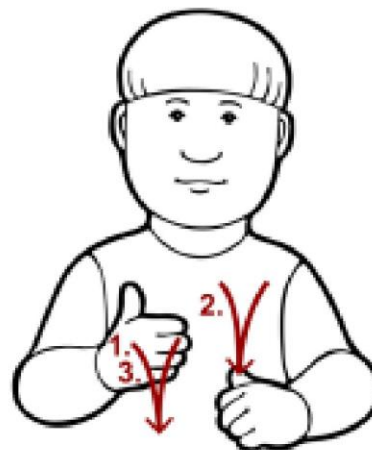
päiväkoti

päiväkoti

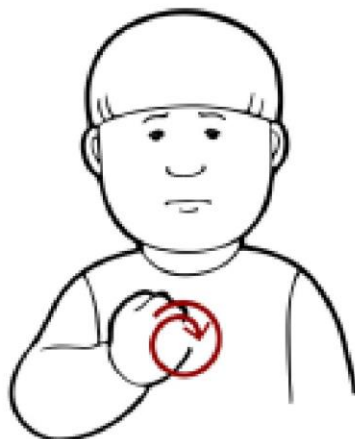
maito

maito

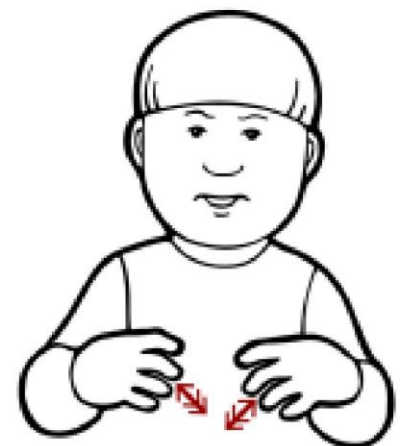
surullinen

surullinen

vihainen

vihainen

istua

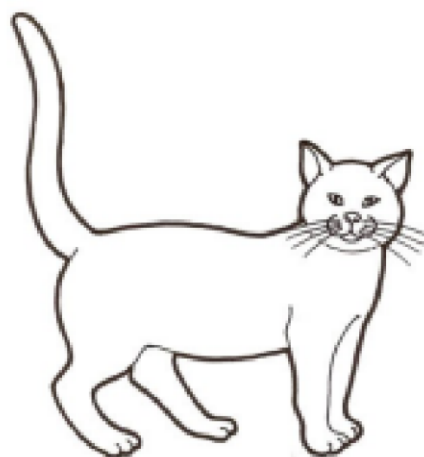
istua

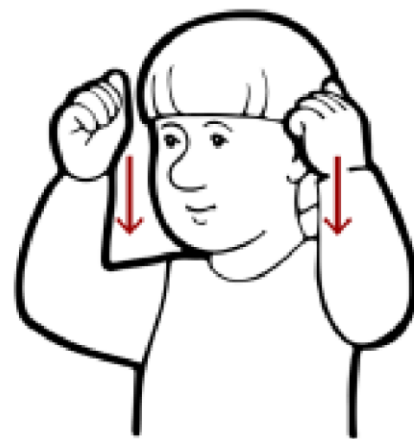
kissa

kissa

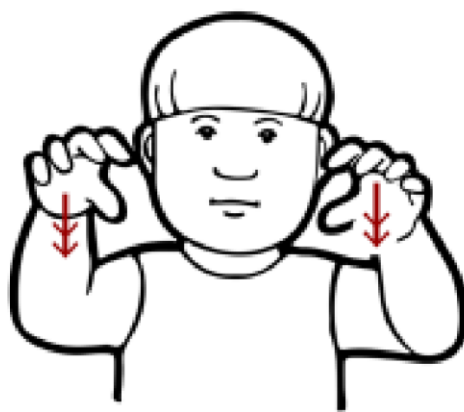
hattu

hattu

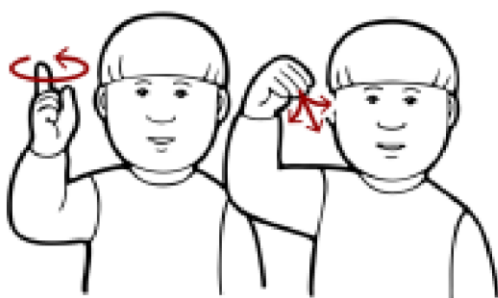
sataa

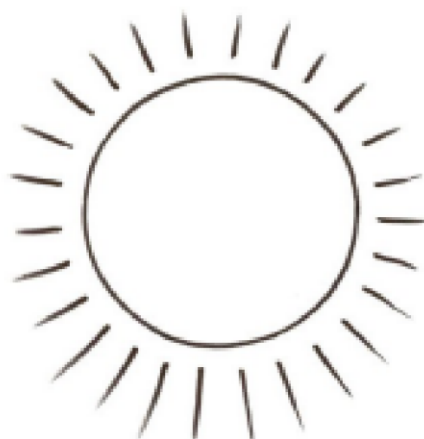
sataa

aurinko

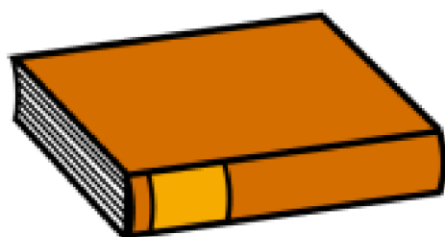
aurinko

kirja

kirja

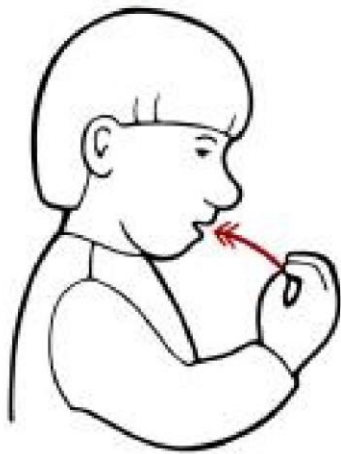
piirtää

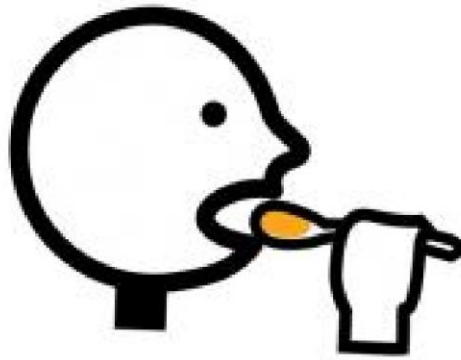
piirtää

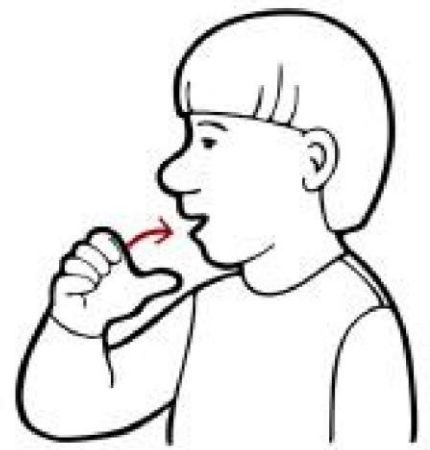
syödä

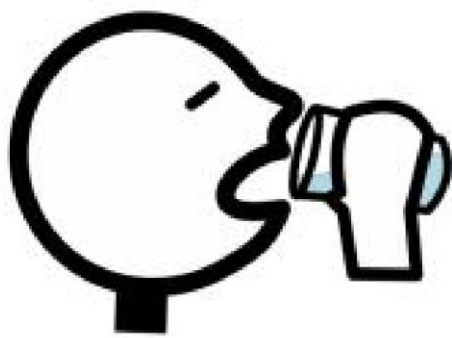
syödä

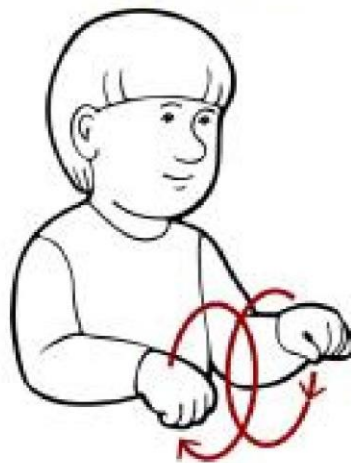
juoda

juoda

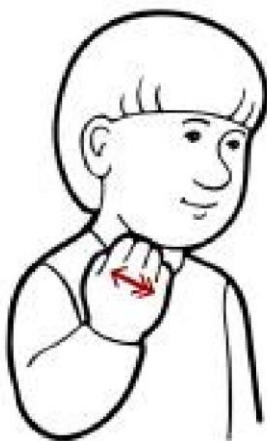
pyöräillä

pyöräillä

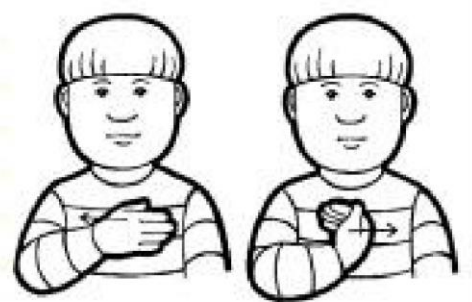
leikkiä

leikkiä

vessa

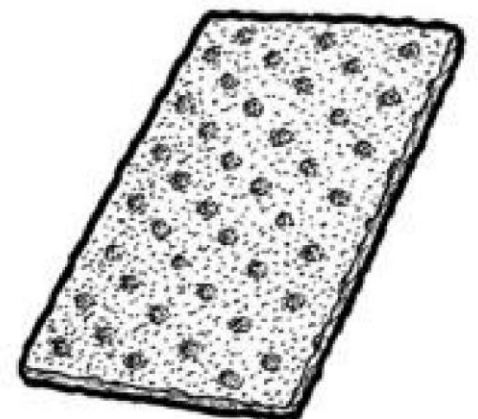
vessa

näkkileipä

näkkileipä

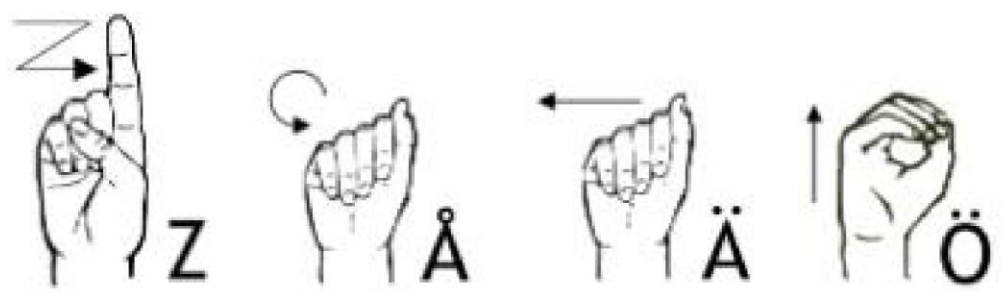
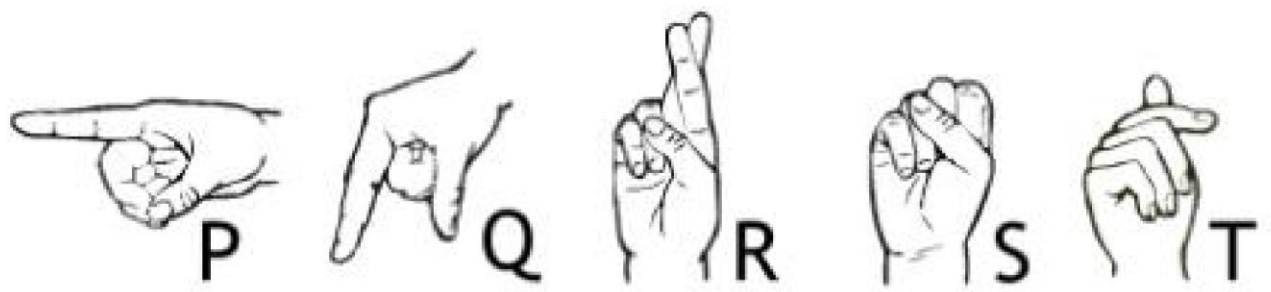
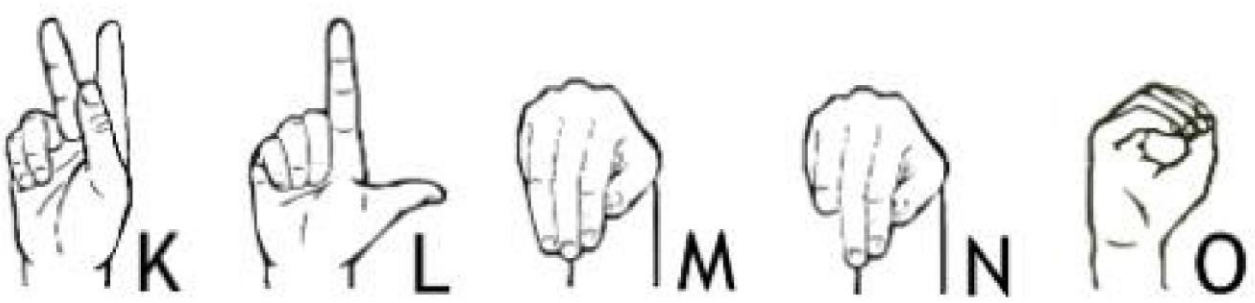
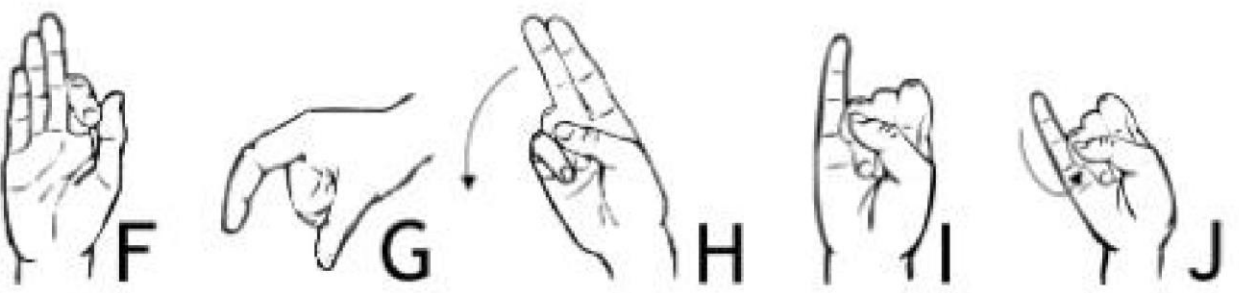
Sormiaakkoset:

Sormiaakkosia voidaan käyttää kirjaimia harjoittelevien kanssa tukemaan kirjainten ja äänteiden opettelua. Sormiaakkosilla voidaan viittoa yksittäisiä kirjaimia, äänteitä/tavuja sekä erisnimiä.

Esimerkiksi Ruotsissa vuosina 2008-2009 tehdyn tutkimuksen mukaan sormiaakkosten ja viittomien käyttö esikouluvuoden aikana helpotti lasten lukemaan ja kirjoittamaan oppimista. (Tutkimuksen nimi: Främjar det utvecklingen? Läs- och skrivutveckling med svenska handalfabetet och tecken som stöd.)

Sormiaakkosia voi myös käyttää nuorempien kirjaimista kiinnostuneiden lasten kanssa.

Alla olevat sormiaakkoset on otettu sivulta "Viittomakielinen kirjasto". Hakemalla sivulta "Pieni sanakirja: Aakkoset" löytyy sormiaakkoset myös videoituna.

Liite 2: Tutkimuslupa

Vantaa

Viranhaltijapäätös

8 / 2023

1 / 3

Kasvatuksen ja oppimisen
toimiala/Varhaiskasvatuksen palvelualue
Kehittämispäällikkö Halme Katjamaria

2.2.2023

VD/306/13.00.00/2023

Tutkimusluvan myöntäminen/Tukiviittomat lasten suomen kielen oppimisen tukena

Hallintosäännön 2 luvun 8 §:n 2 kohdan mukaan palvelualuejohtaja tai hänen määräämänsä palvelualueellaan päättää palvelualueen koskevista tutkimusluvista.

Varhaiskasvatuksen johtaja on viranhaltijapäätöksellään § 6/2020 siirtänyt päätösvalan tutkimuslupien myöntämisessä 1.1.2020 alkaen varhaiskasvatuksen palvelualueella kehittämispäällikölle.

Tutkimusluvan hakija, oppilaitos: Nea Kaurela, Laurea-ammattikorkeakoulu
Tutkimuksen nimi: Oppinnytö: Tukiviittomat lasten suomen kielen oppimisen tukena

Tutkimuksen tarkoituksena on opiskelijan mukaan laatia materiaali tutkimuksen kohteena olevalle päiväkodille, jolla voidaan tukea lasten suomen kielen oppimista tukiviittomien avulla. Tavoitteena on, että materiaalia hyödynnettäisiin päiväkodin lapsiryhmissä ja tukiviittomien käyttö lisääntyisi.

Tutkimuksen aikana materiaali annetaan kasvattajien käyttöön kuukauden ajaksi, jonka jälkeen tutkija kerää kokemuksia materiaalin käytöstä ja tekee tarvittavat korjaukset muokkaukset saadun palautteen perusteella.

Tutkimuksen aineisto kerätään havainnoimalla sen lapsiryhmän toimintaa, jossa tutkija itse työskentelee. Lisäksi tutkija haastattelee muiden lapsiryhmien kasvattajia, joissa materiaali tukiviittomista on ollut käytössä tutkimuksen aikana.

Tutkimuksen teosta on sovittu kohteena olevan päiväkodin esihenkilön kanssa.

Tutkimusluvan myöntämistä ohjaavat periaatteet:

- Tutkimusaineiston keruussa, metodin valinnassa ja arkistoinnissa on kiinnitettävä erityistä huolellisuutta, mikäli kyseessä on alle 18-vuotiaita koskeva tutkimus. Alle 18-vuotiaita koskevissa tutkimuksissa pyydetään huoltajien suostumus.
- Tutkija sitoutuu noudattamaan tutkimuseettisiä periaatteita. Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista.
- Tutkimusmenetelmät ja aikataulu valitaan poikkeusolot huomioiden ja Vantaan kaupungin ajantasaista hygieniaohjetta noudattaen. Asiasta sovitaan tutkimuksen kohteina olevien yksiköiden esimiesten kanssa.
- Tutkijan tulee käsitellä henkilötietoja yleisen tietosuojasetuksen (GDPR, 25.5.2018) mukaisesti.
- Tutkijan tulee toimittaa yksi kappale tutkimuksesta PDF-tiedostomuodossa osoitteeseen kirjaamo(at)vantaa.fi

Päätös / Kehittämispäällikkö

Päätän myöntää tutkimusluvan Nea Kaurelan oppinnytö tutkimukselle: Tukiviittomat lasten suomen kielen oppimisen tukena.

Vantaa 2.2.2023

Halme Katjamaria
Kehittämispäällikkö

Allekirjoitettu sähköisesti asianhallintajärjestelmässä.

Täytäntöönpano

Varhaiskasvatuksen palvelualue

ALLEKIRJOITETTU SÄHKÖISESTI / UNDERTECKNAT ELEKTRONISKT 2.2.2023 20:38
Halme Katjamaria, Kehittämispäällikkö

Vantaa

Viranhaltijapäätös

8 / 2023

2 / 3

Kasvatuksen ja oppimisen
toimiala/Varhaiskasvatuksen palvelualue
Kehittämispäällikkö Halme Katjamaria

2.2.2023

VD/306/13.00.00/2023

Päätös on yleisesti nähtävänä**Aika** 3.2.2023**Paikka** Vantaan kaupungin internetsivulla paatokset.vantaa.fi**Tiedoksianto asianosaiselle**

Annettu tiedoksi sähköisesti

Pvm: 2.2.2023

Vastaanottajat: Tutkimusluvan hakija, tutkimuksen kohteena oleva päiväkot

Jos olet tyytymätön tähän päätökseen, voit vaatia siihen oikaisua Kasvatuksen ja oppimisen lautakunnalta eli tehdä siitä oikaisuvaatimuksen.

Liite 3: Työntekijöiden haastattelurunko

-Miten tuokiot sujuivat?

-Oliko materiaali helppokäyttöinen ja oliko siinä oleva tieto hyödyllistä?

-Miten lapset osallistuivat tuokiolle

-Miten lapset suhtautuivat tukiviittomiin?

-Ottivatko lapset tukiviittomia käyttöönsä ja jäikö niitä lasten mieleen?

-Mitä hyvää materiaalissa mielestäsi oli?

-Mitä kehitettävää materiaalissa mielestäsi olisi?

-Oletko aikaisemmin käyttänyt tukiviittomia monikielisten lasten kanssa?

-Aiotko jatkossa hyödyntää tukiviittomia suomen kielen opetuksen tukena, miksi/miksi et?